

SKOVEN

09/07
SEPTEMBER

UDGIVET AF DANSK SKOVFORENING

FLISHUGGER

-til have, park og skov

Flis i høj kvalitet

TP 400

TP 100

Have

Overvejer du at producere din egen flis enten til fyrings- eller bunddækningsformål?

Hos Linddana fremstiller vi tre serier af flishuggere. Serierne er delt ind i have, park eller skov. Den primære forskel er materialets størrelse og hvordan det skal hugges. Materialet kan variere fra små grene til hele træer, med stammetykkelse op til 40 cm i diameter. TP flishuggerne er enten monteret på en trailer med egen motor eller på traktor

TP 150

Park

Se hvad vi kan tilbyde på www.tp.dk

TP 230

Skov

LINDANA

Linddana A/S • Ølholm Bygade 70 • DK-7160 Tørring • Tel. +45 7580 5200

Jagt i skolen 382

Skolebørn i 4.-7. klasse kan lære om jagt i alle fag. Der er lavet et stort undervisningsmateriale.

PRODUKTION AF MOS Indsamling af mos 386 Vækst og genvækst 390

Mos er en god indtægt i mange jyske plantager. Væksten af mos styres af mange faktorer, og i mange tilfælde gendannes mosset.

Skovmåren er kun til skov 394

Skovmåren bruger ikke det åbne land. Nyt projekt skal skaffe mere viden om mårens levevis, bl.a. ved at opsætte redekasser og ved at sætte en radiosender på dyrene.

Skoven lige nu – efterårsblade 402

Bladene får mange farver om efteråret – og forbereder sig på vinteren.

Mere nyt fra SkogsElmia 406

Fra den svenske skovmesse. Om høst af grot, markedsføring af natur, automatisk filing, nyt om motorsave og krattryddere fra Husqvarna (foto viser 346 XP) samt fra Stihl, kombimaskiner, stor flishugger, fangtræ, motorsavsspil, Utedasset Gudrun, brændepose, udrensning med ny kædesav.

Råtræmarkedet 378

Markedet påvirkes i stigende grad af udlandet. Priser på nåletræ er stigende. Der er en vis eksport af bøg.

Er rødgrandyrkning håbløs? 398

Rødgran bør dyrkes med lavt stamtal og uden tynding som ældre.

DM i skovning og udkørsel 400

Konkurrence afholdt på Langesø messen.

“Skovplanter” 404

Det er en god ide at anlægge kulturer med planter der er gravet op i skoven.

Sundhed i skov 416

Ophold i skove og naturområder giver afstressning.

Automatik i brændeovne 419

Ny automatik styrer forbrændingen. Det giver lavere udslip og lavere forbrug af brænde.

Kort nyt

Nyt flisværk i Faxø	415
Polakker bliver hjemme	415
Bonus for certificering	415
Dalum Papir solgt	418
Møbelfabrik køber skov i Rusland	418
Skovbrand i Grækenland	420
LAG'er i 57 kommuner	421

Certifikat for entreprenører 421

Havørnen stresser skarven	422
Skovbrugsmuseet	423
Tranen yngler på Sjælland	424
Fri teltning nu permanent	425
Nyt logo for Valtra importør	426
2.500 træhuse om året	427
Bøger sælges	428
Welsh Black kvæg på Fyn	429
Våd sommer	430
Nye varmereorder	430
Klimastatistik august	431

Indsamling af mos i Bjørslev Plantage. Læs mere side 386

Skoven. September 2007. 39. årgang.
ISSN 0106-8539.

Udkommer 11 gange om året, omkring d. 20.-25. i hver måned, bortset fra juli. Abonnenter på Skoven modtager desuden nyhedsbrevet Skoven-nyt ca. 2-3 gange om måneden.

Udgiver: Dansk Skovforening,
Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C,
tlf. 33 24 42 66, fax 33 24 02 42.
Postgiro 9 00 19 64.
E-mail: info@skovforeningen.dk
Hjemmeside: www.skovforeningen.dk

Redaktion: Søren Fodgaard, ansvh.
Liselotte Nissen, annoncer og
abonnementer.
E-mail: sf@skovforeningen.dk, hhv.
lln@skovforeningen.dk

Direkte indvalg:

Tlf. 33 78 52 16 (Søren Fodgaard),
Tlf. 33 78 52 15 (Liselotte Nissen).

Abonnement: Pris 540 kr inkl. moms (2007).
Medlemmer af foreningen modtager
bladet som en del af medlemskabet.

Skovejende medlemmer af foreningen
kan tegne abonnementer til medarbejdere mv. til en pris af 450 kr. Studerende og elever kan tegne abonnement på særlige vilkår. Kontakt redaktionen for nærmere oplysninger.

Udland: Abonnement kan tegnes overalt i verden. Kontakt redaktionen for nærmere oplysninger.

Annoncer: Rekvirér vores media-brochure med oplysninger om priser, formater, oplag, indstik mv.

Indlevering: Artikler til Skovens oktober nummer skal indleveres inden 27. september. Annoncer bør indleveres inden 28. september.

Eftertryk med kildeangivelse (Skoven nr. XX) tilladt. Ved artikler af navngivne forfattere skal forfatteren give accept af eftertryk.

Kontrolleret oplag for perioden
1/7 2005 - 30/6 2006: 4094.
Medlem af Dansk Fagpresse.

Tryk: Litotryk Svendborg A/S

DSHwood A/S

Ny formand for DSHwoods bestyrelse bliver advokat *Jan Erlund*. Jan Erlund overtager efter godsejer *Anders Tuvehjelm*, der nu træder tilbage.

Godsejer Anders Tuvehjelm takkes for sin arbejdsindsats i bestyrelsen og især for det sidste år som formand. Det sidste år har økonomisk været det bedste år nogensinde for DSHwood A/S.

Jan Erlund er associeret partner i advokatfirmaet Gorrissen Federpsiel Kierkegaard. Han bestrider en lang række bestyrelseshverv, blandt andet inden for skovbrug og rederidrift. Han vil med sin store internationale erfaring stå i spidsen for DSHwoods fortsatte udvikling fra den stærke platform der allerede er nået.

Bestyrelsen består nu af: Jan Erlund (formand), Jimmi Enevoldsen, Toke Foss og Jan Søndergaard.

Kilder: www.skovforeningen.dk og www.dshwood.dk 20.8.07

Meilgaard Gods

Skovfoged og godsadministrator *Gunnar Lauritsen* går på pension den 30. september 2007 efter 42 års virke på Meilgaard Gods der ligger på det nordlige Djursland.

Efter 17 år som skovfogedassistent blev Gunnar Lauritsen i 1983 skovfoged for godsets samlede skovdistrikt. Siden 2003 har han tillige

fungeret som godsadministrator for samtlige godsets aktiviteter og har i den sammenhæng forestået den omfattende totalrestaurering af godsets hovedbygning fra 1573.

Gunnar Lauritsen efterfølges pr. 1. oktober 2007 af *Mads Olesen*, 34 år og uddannet skov- og landskabsingeniør. Mads Olesen har siden 2001 arbejdet som skovfoged på Valdemarskilde og Gunderslevholm Godser v. Slagelse.

DMU på Kalø

DMU's afdeling for Vildtbiologi og Biodiversitet har fået ny ledelse.

Forskningschef *Svend Bichel* trækker sig tilbage med udgangen af september. Pr. 1. oktober er *Flemming Skov* og *Aksel Bo Madsen* udpeget som nye forskningschefer.

Flemming Skov og Aksel Bo Madsen har fælles ansvar for økonomi og personale. De komplementerer hinanden på det faglige område med deres baggrund inden for henholdsvis botanik/biodiversitet og zoologi/vildtbiologi. Flemming Skov og Aksel Bo Madsen har de seneste år fungeret som sektionsledere i afdelingen, og de vil fortsat påtage sig denne rolle.

Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) er efter universitetsreformen en del af Aarhus Universitet. Afdelingens adresse er Grenåvej 14, 8410 Rønne, tlf: 89 20 17 00.

ASGER OLSEN A/S

STATSAUT. EJENDOMSMÆGLERFIRMA · MDE.
SKOVE · GODSER · STØRRE LANDBRUG

Formidling, vurdering og rådgivning i forbindelse med handel og udvikling af skove, godser og større landbrug.

SØVANGEN 20
DK-5884 GUDME
POST@ASGEROLSEN.COM

TLF.: +45 62254088
FAX: +45 62252088
MOBIL: +45 20200088

W W W . A S G E R O L S E N . C O M

Jagten er en LEDER god historie

Når jagt bliver drevet klogt, har det enorm værdi for naturen:

Jægerne er med til at udvikle en natur der rummer et rigt og varieret dyreliv. Og jægerne bidrager afgørende til skovens økonomiske bæredygtighed og dermed til skovens generelle mangfoldighed og bæredygtighed. En bæredygtig jagt, hvor jagten bidrager til mere natur, er netop kernen i aftalerne på jagtområdet, fx i Vildtforvaltningsrådets forlig om udsætninger.

Men der er blod i jagt. Det er ikke mærkeligt at tanken om jagt kan fremkalde stærke og dårlige følelser hos de millioner af danskere der ikke selv kunne drømme om at dræbe et dyr. Uanset hvor godt jagten gennemføres – både etisk, juridisk, biologisk og sundhedsmæssigt – vil der altid være en kulturkløft mellem jægere og ikke-jægere.

Og der vil altid være en presse som søger at dyrke konflikter, stærke følelser og blod. Og politikerne vil altid interessere sig for de konflikter og følelser der tiltrækker den største opmærksomhed og de største vælgergrupper.

Det indebærer en konstant risiko for at jagtens muligheder bliver indskrænket. Også med indskrænkninger der ikke er etisk, juridisk, biologisk eller sundhedsmæssigt velbegrundede.

Indtil videre har jagt og jægere et godt omdømme i Danmark, også blandt langt de fleste ikke-jægere. Lodsejerne og jægerne må gøre en aktiv og forebyggende indsats for at det bliver ved på den måde.

Ude på de enkelte ejendomme må ejerne og jægerne følge de anbefalinger som Skovforeningen sammen med flere andre organisationer har udsendt. Det drejer sig blandt andet om udsætninger og behandling af nedlagt vildt.

På det nationale plan har Skovforeningen sammen med Danmarks Jægerforbund og Dansk Landbrugs Tolvmandssektion indledt et langsigtet kommunikationsarbejde om jagt. Formålet er at øge befolkningens forståelse og interesse for jagt, at aflive myter og fordomme og at udvikle jagtens udøvere til at blive kompetente naturforvaltere der sikrer at jagten bidrager med mere natur.

Jo mere ikke-jægere ved om jagt, om jagtens forudsætninger og om jagtens betydning for naturen, desto større accept får jagten.

Arbejdet finansieres af private bidragydere, og indsamlingen af penge fortsætter i de kommende måneder og år. Det er afgørende at arbejdet får mulighed for at strække sig over mange år for at opnå varige resultater.

Skoven i Skolen har lavet nye undervisningsmaterialer om jagt. Det er første skud på stammen i dette samarbejde om at skabe større forståelse og interesse for jagt i hele befolkningen.

Materialerne er frit tilgængelige på hjemmesiden. Læs dem. Fortæl venner og bekendte om dem. Foreslå den lokale skole at bruge dem. Og tilbyd skoleklasser at komme på besøg på en jagtdag.

God fornøjelse.

Niels Reventlow / Jan Søndergaard

Læs om Skoven i Skolens materiale til at lære skolebørn om jagt på side 382 og gå ind på www.skoven-i-skolen.dk

Læs Skovforeningens anbefalinger til skovejerne om bl.a. jagt i Skoven 8/07, side 339.

Læs de detaljerede retningslinier for udsætninger mv. på www.skovforeningen.dk > Skovgæster > Sport i skov > Jagt.

Råtræmarkedet i august

Der sker en fortsat internationalisering i et positivt marked.

Nåletræmarkedet er påvirket af den russiske eksporttold og stor aktivitet i byggeriet.

Aflægning af korttømmer er stigende.

Der er god efterspørgsel på løvtræ, for bøg dog moderat efterspørgsel.

Første halvår af 2007 blev præget af en stærk efterspørgsel på alle træarter og stigende priser på næsten alle træarter – undtagen bøg, hvor efterspørgselen var moderat.

Råtræmarkedet fortsætter sin internationalisering med uændret hast. Det seneste halvår har budt på flere situationer, hvor dette har slået igennem på det danske marked for råtræ.

Rusland – politisk gambling

Hele det nordeuropæiske råtræmarked er påvirket af den russiske regerings beslutning om at indføre en told på udførsel af råtræ.

Pr. 1/7-2007 blev eksporttolden hævet til 10 €/m³. I 2009 er det den russiske regerings erklærede mål, at tolden skal være 50 €/m³. Samtidig har man reduceret og fjernet en række toldtariffer på eksport af forarbejdede træprodukter.

Alt dette er en del af den russiske regerings politik for at øge værdien af landets ressourcer inden de forlader Rusland. Tilsvarende er set inden for olie- og gasindustrien, hvor den russiske regering er gået meget hårdhændet til værks i forsøget på at styrke de nationale russiske interesser.

Den forøgede russiske told på eksport af råtræ har gjort, at der

Figur 1. Priser på savet nåletræ af tre sorteringer i Tyskland 1999-2007.

i løbet af ganske få år er fjernet enorme mængder af russisk råtræ fra det nordeuropæiske marked. Især den baltiske og finske træindustri har manglet råvarer, og de har måttet acceptere enten en lavere udnyttelse af kapaciteten eller højere priser på råtræet.

Der er sket en vis tilpasning af produktionsapparatet, men de fleste industrier har valgt at betale mere for råvarerne. Dette har medført forøgede priser på råtræ i hele Europa i løbet af det seneste halve til hele år.

Europa – byggeaktiviteten stagnerer

Det europæiske byggeri bruger store mængder træ. Hovedparten stammer fra den europæiske træindustri, og udviklingen i byggeriet har derved stor betydning for træindustriens muligheder for at afsætte sine produkter.

Der har været en særdeles høj aktivitet inden for det tyske byggeri. Det har medført stor efterspørgsel

efter mange af træindustriens produkter og en gunstig udvikling i priserne på en række almindelige byggematerialer. Dette har også givet sig udslag i priserne på skåret nåletræ (se figur 1).

Det andet store marked i Europa for byggematerialer – Storbritannien – oplevede et historisk vådt forår og sommer, og det dæmpede aktiviteterne i byggeriet og inden for gør-det-selv området. Dette har betydet, at specielt de skandinaviske savværker har oplevet problemer med afsætningen til Storbritannien og dermed et nedadgående pres på deres produkter.

Omvendt forventes der en forøget efterspørgsel på byggematerialer i takt med at de mange huse, som blev beskadiget under oversvømmelserne, skal renoveres.

Kina – efterspørger alt

Som inden for alle andre brancher tiltrækker Kina sig også opmærksomhed inden for træsektoren.

Landets behov for ressourcer er umætteligt, og dette har selvsagt stor indflydelse på det globale marked for trærelaterede produkter.

Landet har på rekordtid indtaget en ledende position som storimportør af råtræ – både tropisk træ og træ fra tempererede områder – og som importør af hel- og halvforarbejdede produkter samt af papir, pap og emballage.

Den kinesiske vækst ventes at fortsætte på et uændret højt niveau. Kina vil også fremover have et kraftigt stigende behov for træprodukter.

Internationaliseringen af træmarkedet har været i gang i flere år, men må forventes at tage endnu mere fart i årene fremover. Det er på dette marked at de danske skovejere skal forstå at agere.

Nåletræ, Danmark

Det danske nåletræ var inde i en ganske gunstig udvikling i løbet af 1. halvår 2007. I starten af året nåede priserne op over niveauet før stormfaldet i 2005, og i løbet af sæsonen stabiliserede priserne sig på dette niveau. Der var stærk efterspørgsel efter alle typer af nåletræ i løbet af hele sæsonen.

Tendensen med en stigende eksport af nåletræ fortsatte i første halvår af 2007, hvor eksporten alene til Tyskland i første kvartal var ca. 100.000 m³ mod ca. 250.000 m³ for hele 2006. Den samlede danske eksport af nåletræ var i øvrigt i 2006 på ca. 375.000 m³.

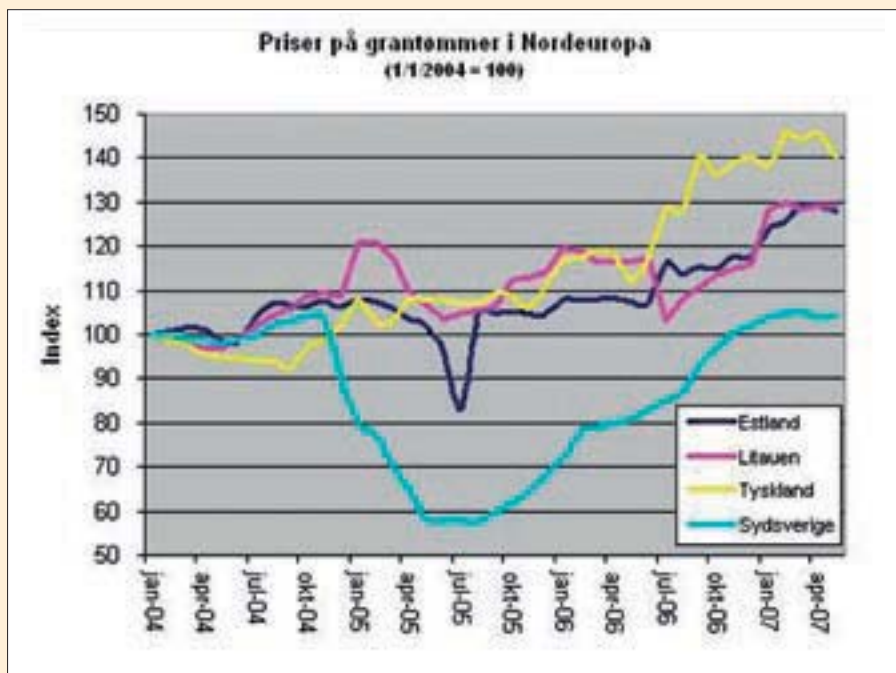
I takt med at råtræmarkedet er blevet internationalt sker der en harmonisering af aflægningen. I Danmark er der således sket et markant skred fra langtømmer – som tidligere var langt den mest almindelige måde at aflægge tømmer på – til korttømmer, som er en let håndterbar international handelsvare.

Denne tendens fortsatte med uformindsket styrke i første halvår af 2007. Således var 61 % af det indberettede nåletræ i Dansk Skovforenings prisstatistik for 1. kvartal 2007 korttømmer mod 47 % i 1. kvartal 2006.

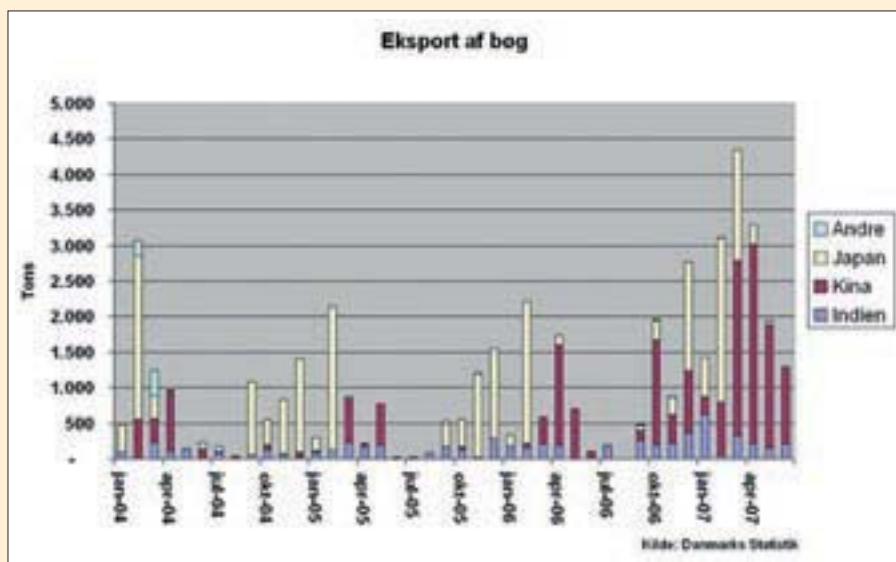
For cellulose-, emballage- og energitræ var prisudviklingen ligeledes positiv grundet en stor efterspørgsel på træindustriens produkter.

Nåletræ, udlandet

Som nævnt i indledningen har det europæiske råtræmarked været præget af høj aktivitet og stor efterspørgsel på alle sortimenter. Priserne på

Figur 2. Priser på grantømmer på fire markeder i Nordeuropa 2004-2007. Prisfaldet i Sverige i starten af 2005 skyldes stormfaldet.

Figur 3. Eksport af bøg fra Danmark til især det asiatiske marked 2004-2007.

alle de vigtigste eksportmarkeder var stigende i første halvår af 2007, se figur 2.

I Tyskland blev der handlet til stigende priser i det meste af skovningssæsonen. Der blev opnået op mod 80 €/m³ (610 kr/m³) for middelstort tømmer.

Stormfaldet i januar 2007 påvirkede ikke prisniveauet nævneværdigt, selvom den samlede mængde nåede op på ca. 30 mio. m³. Det svarer kun til ca. et halvt års normal hugst i Tyskland.

Desuden kom der væsentlig mindre billetræ på markedet end

forventet, da klimaet i løbet af foråret og sommeren var til ugunst for typograferne.

Den tyske skovindustri er inde i en rivende udvikling, hvor der investeres og udbygges på alle fronter. Det ventes at behovet for råtræ vil stige markant i de kommende år.

Prisniveauet for den kommende skovningssæson er stadig usikkert. Der er dog tegn på at der stadig er plads til prisstigninger inden for nogle effektklasser og inden for nogle geografiske områder.

I Østersøområdet var der i 1. halvår af 2007 også god efterspørg-

Der er en vis optimisme på markedet for bøgekævler som følge af stigende eksport til især Kina. Afsætningen er god for eg, ask og ær.

sel efter nåletræ. På alle markeder meldes der om mangel på råtræ til industrien, og der tales om stabile til let stigende priser hen over sommeren og efteråret.

Der er bekymring at spore fra industriens side, fordi manglen på råvarer ser ud til at blive permanent. Fra industri, skovejere og myndigheder er der forøget fokus på at udnytte en større del af skovressourcerne for på denne måde at øget udbuddet af træ på markedet.

Løvtræ, Danmark

Generelt set var markedet for løvtræ stabilt i 1. halvår af 2007. Udviklingen var dog ikke ens for de forskellige arter og effekter.

For bøg spores der en vis optimisme efter en længere årrække med afsætning til lave priser. Priserne var stadig lave sammenlignet med de glade dage under det seneste eksporteventyr tilbage sidst i halvfemserne.

Eksporten er imidlertid kraftigt stigende, og eksporten er forøget fra

5.000 tons i 1. halvår 2006 til 15.000 tons i 1. halvår 2007. Det er de asiatiske eksportmarkeder, der trækker læsset, se figur 3. Ligeledes er de indberettede mængder til Dansk Skovforenings prisstatistik også forøget med ca. 20 % fra 2006 til 2007.

For eg har afsætningen været stærk til gode priser efter prisstigningerne i 2. halvår af 2006. Det ser ud til at skovejerne har formået at fastholde denne prisstigning ind i 2007. De indberettede mængder ligger lidt under 2006, hvilket måske skyldes, at den "opsparede" beholdning af eg nu er realiseret?

Som sædvanlig var afsætningen af både ask og ær god. Der spores måske en vis afmatning i efterspørgselen efter ask og et svagt pres på priserne i nedadgående retning.

For ær var priserne uændret høje. Der var høj efterspørgsel efter alle sortimenter.

Løvtræ, udlandet

På det tyske marked spores den samme tendens med en forøget

efterspørgsel efter bøg til både eksport og til hjemmemarkedet. Den tyske eksport af bøg steg med 12 % i 1. halvår 2007 i forhold til samme periode i 2006. Specielt eksporten til Kina steg med 60 % og udgør nu det vigtigste eksportmarked for tysk bøg.

Eg er stadig yderst efterspurgt og oplevede moderat stigende priser i den forgange sæson. Blandt de tyske skovejere er der en forventning om flere prisstigninger på eg i den kommende sæson. Generelt forventer tyskerne, at skovningsæsonen starter tidligere i år end normalt, da der forventes stor efterspørgsel efter løvtræprodukter.

FORSTPLANT
WWW.FORSTPLANT.DK

Nørgaard Skov

Nørgaard Skov udbydes til salg.

Nørgaard Skov er en ubebygget fredskovejendom på i alt 39,8 ha. Ejendommen er beliggende i Vendsyssel ca. 13 km. nordvest for Frederikshavn.

Skoven udgør en samlet enhed og er beliggende i et kuperet og naturskønt landskab i udkanten af skovkomplekset, Tolne Skov. Fra ejendommen er der bl.a. udsigt over Ålbæk Bugt og til Skagen.

Skoven har en varieret sammensætning med både bevoksede arealer og lysåbne arealer med eng, overdrev og sø. Bevoksningerne er alsidigt sammensat med både løv og nål og har en varierende alderssammensætning. Skovens variation i kombination med det kuperede terræn resulterer i en høj herlighedsværdi, og ikke mindst en god jagt med yderligere udviklingsmuligheder.

Kontantpris kr. 3.900.000

CBRE-HedeDanmark formidler salg af skovejendomme, lystejeendomme, større landbrug og godser, og yder rådgivning i forbindelse hermed.

CBRE
CB RICHARD ELLIS
HEDEDANMARK

Trondhjems Plads 3
2100 København Ø
Telefon 70 22 96 01
Telefax 35 43 96 06

www.cbre-hededanmark.dk

CBRE-HedeDanmark ejes i fællesskab af:
CB Richard Ellis Cederholm A/S og HedeDanmark a/s.

København
Århus
Kolding
Viborg

telefon 70 22 96 01
telefon 70 22 96 02
telefon 76 33 34 84
telefon 87 28 10 02

Jagt i skolen

Af Malene Bendix,
projektkoordinator for
Skoven i Skolen

Nu kan skolebørn lære om jagt.

Børnene kan komme med på en jagt – og de kan arbejde med jagt som tema i alle skolefag i 4.-7. klasse.

Der er lavet et stort undervisningsmateriale som lærer og elever kan bruge.

Skoven i Skolen har sammen med Danmarks Jægerforbund udviklet et undervisningsmateriale om jagt for skolernes mellemtrin (4. – 7. klasse). Vi har kaldt det "På jagt med Skoven i Skolen".

Materialet præsenterer eleverne for hvad jagt er. Og det giver lærerne mulighed for at arbejde med jagt som tema i alle fag på mellemtrinnnet.

Det er lettest at forstå hvad jagt er – og at forholde sig til problemstillinger om jagt – hvis man selv har oplevet at være på jagt. Derfor er kernen i materialet et tværfagligt forløb, hvor klassen kommer med ud på jagt i skoven.

De oplever jægere i grønt tøj, geværer, hunde, vildt, kød, blod og det hele - og eleverne skal selv gå i drev eller stå på post.

Tag godt imod

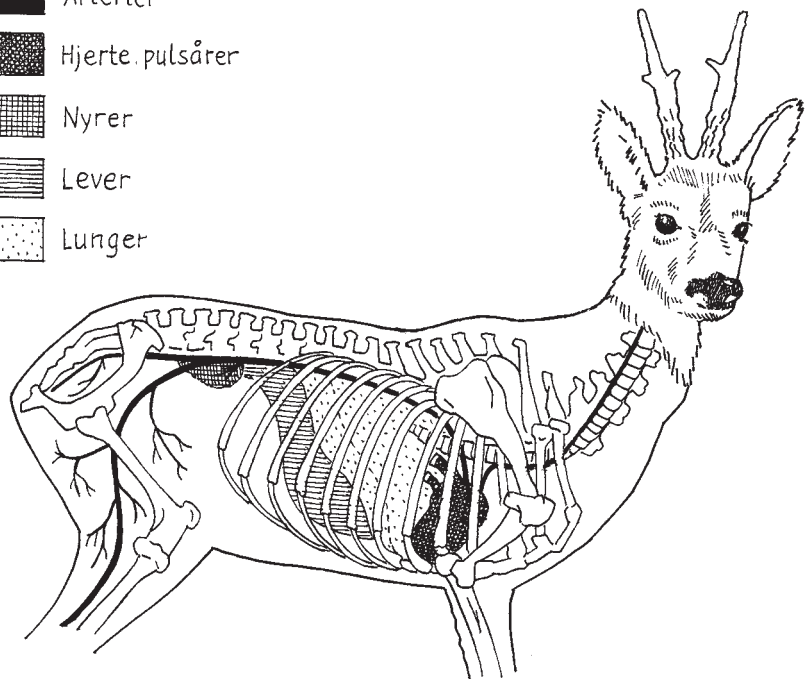
"På jagt med Skoven i Skolen" beskriver grundigt, hvordan interesse-rede lærere kan få kontakt til jægere over hele landet – bl.a. Danmarks Jægerforbunds korps af naturformidlere – så deres klasse kan komme med på en drivjagt.

Materialet beskriver også hvordan en jagtdag i skoven organiseres rent praktisk og pædagogisk. Dansk Skovforening og Danmarks Jægerforbund opfordrer alle jagtinteresserede til

Skolebørn skal have lov at være med på en jagt blandt jægere i grønt tøj, og de skal selv gå i drev eller stå på post.

- Arterier
- Hjerte, pulsårer
- Nyrer
- Lever
- Lunger

Hvad er der indeni et rådyr.

at tage godt imod skoleklasser, hvis man skulle blive kontaktet.

Indhold

Det nye jagtmateriale er udgivet på hjemmesiden www.skoven-i-skolen.dk og integreret i denne. Det kan hentes gratis af alle interesserede – søg på ordet “jagt”.

“På jagt med Skoven i Skolen” består overordnet af (se også boksen):

a. Kerneforløb

Et tværfagligt kerneforløb, hvor klassen kommer med ud på jagt. Kerneforløbet er omdrejningspunktet i hele materialet og kan kobles på alle de faglige forløb. Øverst i kerneforløbet finder brugeren overblik over og link til det samlede jagt-materiale.

b. Kopiark

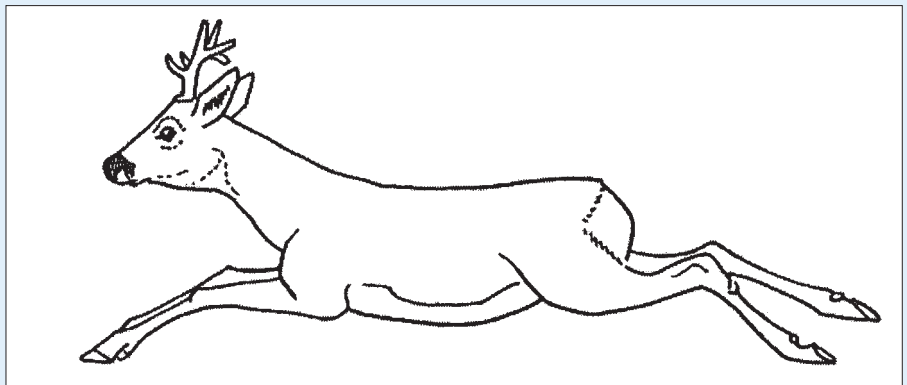
Til kerneforløbet er knyttet en lang række kopiark til forberedelse og bearbejdning af jagten. De kan også bruges i de faglige forløb.

c. Faglige undervisningsforløb

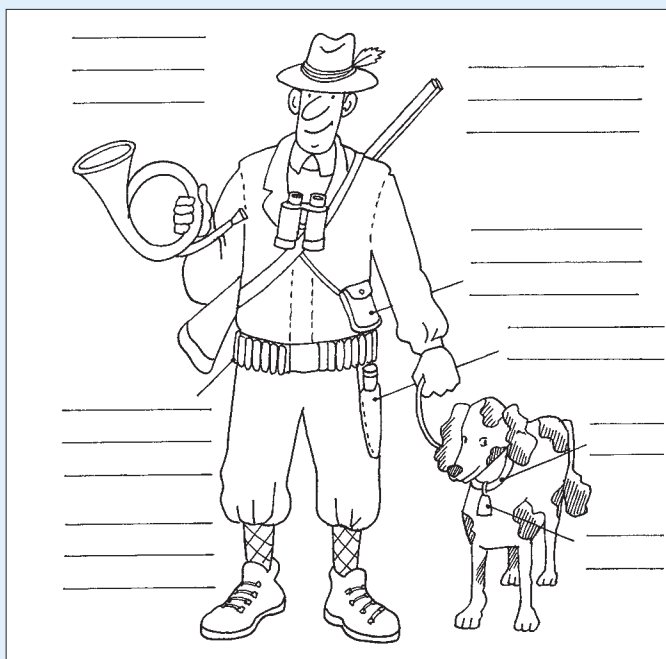
Et undervisningsforløb for hvert fag på mellemtrinnet. Hvert forløb tager udgangspunkt i læseplanen for faget og har jagt som tema. De faglige forløb kan hver især kobles på kerneforløbet og bygger alle på en undervisningsform hvor eleverne selv er aktivt undersøgende eller skabende. Fag og titler på de faglige forløb ses i boksen.

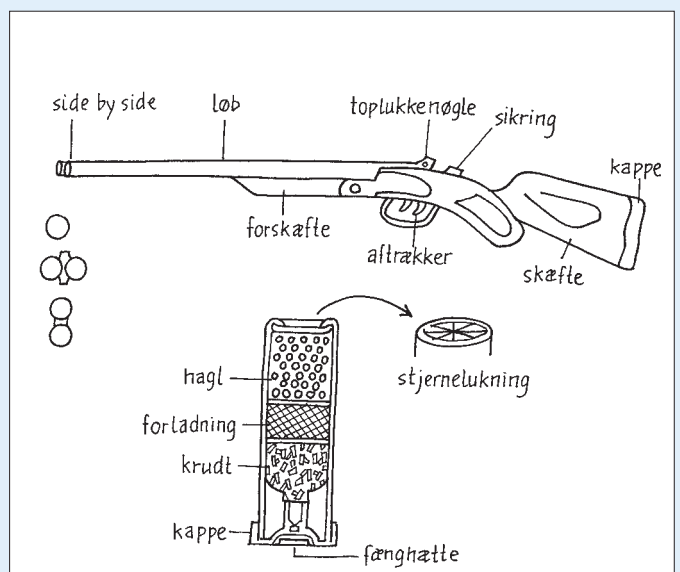
Skolebørnene skal også opleve det nedlagte vildt, blod, kød og alt hvad der hører til jagten.

Rådyr i spring.

Jægerens udstyr – børnene skriver hvad han bruger de forskellige ting til.

Haglgeværet.

Leksikon

d. En lang række leksikonartikler om jagt og jagtbare arter.

Aktiviteter

e. En række jagtaktiviteter.

Hele materialet kan hentes gratis på www.skoven-i-skolen.dk og vil blive markedsført via Skoven i Skolens nyhedsbrev og andre kanaler.

Hvorfor jagt i skolen

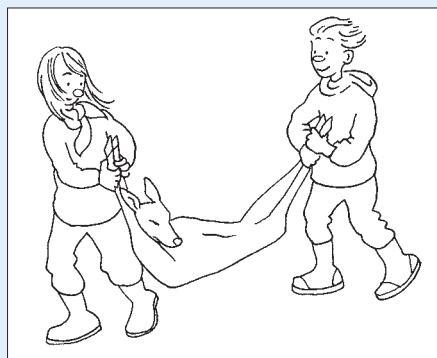
Talrige undersøgelser viser, at børn lærer lettere, når de arbejder konkret med det de lærer om. Skoven i Skolen har gennem de sidste syv år udviklet og formidlet en lang række undervisningsmaterialer, der bygger på, at eleverne arbejder med skolens fag ude i skovens grønne klasseværelse. Og de er blevet taget godt imod.

Skoven i Skolen arbejder – sammen med en række andre aktører indenfor skoler, seminarier og forskning på at formidle og udbrede ideen om udeskole og udeundervisning. Det er en undervisningsform hvor undervisningen inde i klasseværelset suppleres af undervisning ude i virkeligheden – i natur, kultur og erhverv i skolens nære omgivelser.

Flere og flere skoler griber fat i ideen – nogle regelmæssigt, andre en gang imellem. "På jagt med Skoven i Skolen" giver skolebørnene mulighed for at inddrage endnu et hjørne af virkeligheden som læringsarena – jagten.

Udvikling og finansiering

Jagt materialet er udviklet af Skoven i Skolen i samarbejde med jæger og naturskoleleder Søren Risborg fra Naturskolen i Rold Skov, samt en række faglærere. Det er finansieret af private midler indsamlet af Dansk Skovforening, Danmarks Jægerforbund og Tolvmandssektionen.

Tegning i børnenes rapport fra en dag på jagt.

Jagt materialet består af:

Faglige forløb:

- Dansk: Jægerlatin
- Matematik: Jagt og afstand
- Natur-teknik: Kranieværksted
- Idræt: Drivjagtlegen
- Hjemkundskab: Rågebryster
- Håndarbejde: Sy en jagttaske
- Sløjd: Sodavandsoplukkere af rådyrben
- Sløjd: Lav fiskeredskaber
- Musik: Spil og leg med jagtsignaler
- Kristendom: Respekt!
- Historie (Under udarbejdelse)

Kopiark:

- Jægerens udstyr
- Dit jagtudstyr
- Hvorfor går man på jagt?
- Rapport fra en dag på jagt
- Tag på klapjagt
- Vildparade
- Hvad er der indeni et rådyr
- Mine dyrespor
- Jægerlatin
- Danmarks fire hjortearter
- Spor efter hjorte
- Minktænder
- Dyrekort om: Ræv, Hare, Vildkanin, Egern, Rådyr, Kronhjort, Dådyr, Sikavildt, Vildsvin, Grævling, Husmår, Skovmår, Ilder, Lækat, Brud, Odder, Mink, Bæver

Leksikon

- Jagt-ordliste
- Jagtvåben
- Jagttegn
- Jagtformer
- Jægerens udstyr
- Gevir
- Drøvtyggere
- Opslag om dyrearter: Kronvildt, Råvildt, Dåvildt, Sikavildt, Hare, Vildkanin, Ræv, Grævling, Odder, Husmår, Skovmår, Ilder, Lækat, Brud, Mink, Egern, Vildsvin, Ænder, Gæs, Måger, Vadefugle, Hønsfugle, Kragefugle, Duer, Knopsvanen

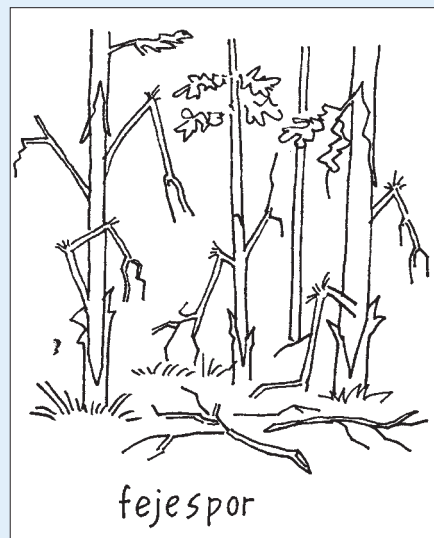
Aktiviteter

- På jagt efter hjortespor
- Dyrelort
- Lav gipsafstøbning af dyrespor
- Knogler og kranier
- Kogler og nødder – hvem har spist hvad
- Garv et skind
- Snit en krybskyttefløjte
- Snittemappen
- Skær din egen fiskestang
- Plant et træ
- Fæld et træ
- Leg: Kom igen min fugl
- Leg: Røve det gyldne skind
- Middelalderlege i skoven

Planlægningsredskab
Årstdshjulet

Foto

Fotos af dyr som eleverne kan bruge i opgaver mv.

Et af de mange spor efter hjorte.

Skolematerialet er første del af et større projekt til formidling af bæredygtig jagt.

En oversigt over hele projektet kan læses ved at lave en søgning på "jagt" og slå op på "På jagt med Skoven i Skolen".

Fotos: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund. Tegningerne på disse sider er af Eva Wulff og hentet fra kopiarkene.

JJ Skovservice

v/Jens Johansen · Vadet 2 · DK 4660 St. Heddinge
tlf. +45 56 50 32 02 · fax +45 56 50 32 03
mobil +45 20 45 82 02

Alle skoventreprenør- og skovfogedopgaver udføres.

Besøg os på www.jjskovservice.dk

VOR VIDEN GØR IDE TIL VIRKELIGHED

ReTec

- Flashuggere
- Grenknusere
- Rodfræsere
- Sønderdelere

www.retec.dk eller tlf.: 74 56 81 06

1 stk. **Valmet 830.3** årg. 07
demomodel sælges.

Ca. 300 timer, med CRF 5 C 9,3m kran,
600150x22,5 Nokia dæk og klimaanlæg.
Klar i december 2007.

840.3

Den **nye** Valmet 840.3
– Med fokus på fører
og effektivitet

Den nye Valmet 840.3 fokuserer på føreren. Den har en ergonomisk designet kabine der giver masser af drejeflads samtidig med at alt stadig er tæt inden for rækkevidde. Derudover er der også nu plads til ekstra udstyr. Naturligvis er udsigten fra kabinen god i alle retninger. Ydermere har den nye Valmet 840.3 en længere, stærkere og mere driftssikker arm, den valgfrie fulde beskyttelse af slangerne ved hjælp af Valmet ProTec, samt den valgfrie fleksible frontgrill fra Valmet LoadFlex - alt sammen for at sikre en større effektivitet.

Mos som nicheproduktion (1):

Indsamling af mos som handelsprodukt

Af Flemming Rune, Skov & Landskab, Københavns Universitet

I mange midt- og vestjyske plantager kan der indsamles mos til dekorationer.

Indsamling af mos kan give skovejeren en indtægt på 2.000-6.000 kr/ha.

Indsamlingen organiseres af få grossister, og arbejdet udføres af udlændinge.

Der er gode muligheder for at øge produktionen fremover.

En udenlandsk sæsonarbejder, Richard Vabre, fra det nordvestlige Frankrig, høster mos i Kompedal Plantage ved Karup. Foto: Casper Jacobsen.

De seneste godt ti år har indsamling af mos fra skovbunden dannet grundlag for en omfattende nicheproduktion i mange midt- og vestjyske skove.

Med en omsætning på et to-cifret millionbeløb er mos blevet en faktor af økonomisk betydning. Det gælder både for skovejere, koordinatore, entreprenører, og ikke mindst for en gruppe hårdtarbejdende og effektive udenlandske mosplukkere, der tilbringer måneder på knæ i skovbunden.

Skov- og Naturstyrelsens tilskudsordning for praksisnære forsøg har finansieret et projekt hvor Skov & Landskab har søgt at skaffe bedre overblik over mosplukningens økonomiske og biologiske vilkår og perspektiver.

I denne artikel fokuseres på arbejdsforhold, markedsstruktur og økonomi. Der er tale om en branche med stor konkurrence og små marginer, og der stilles høje krav til effektivitet og koordination. Det er en branche hvor det godt kan slå

gnister, når engrospriserne dumpes, eller når der slækkes på arbejds- og oprydningsdisciplinen i skoven.

Få store aktører

Fra år til år er der dukket mange små-entreprenører op, som med større eller mindre held har kunnet skabe et hæderligt overskud på indsamling og videresalg af mos fra især privatejede skove. I de senere år er indsamlingen dog blevet koncentreret hos få store aktører.

HedeDanmark koordinerer i dag langt størstedelen af mosindsamlingen i Jylland. Selskabet har kontrakter med statskovene og med SkovSam selskaberne, der er Danmarks største private skovejer.

Selve arbejdet udføres af underentreprenører, især Jysk Mos v/ Henning Hansen og Gartneriet Vedel v/ Heine Vedel. En del andre entreprenører, f.eks. grossist Børge

Jensen, Kolding, står også for en betragtelig omsætning.

Udenlandske arbejdere

Arbejdskraften kommer langt overvejende fra udlandet. Der kommer mange arbejdere fra Polen, men også lande som Letland, Tyskland, Frankrig, Spanien, Italien, England og Skotland leverer folk til mosplukningen.

Kun få danskere er villige til at udføre det fysiske arbejde ude i skovbunden, når vejret i vinterhalvåret bliver "træls", som det hedder vestpå. Udlændingene har til gengæld ry for at være meget stabile og er vant til at bruge hænderne i timevis til ensartet arbejde.

De fleste er EU-borgere. Nogle er ansat hele året og er bosat i Danmark (og medlemmer af SID). Men der er også mange som kommer blot som sæsonarbejdere i op til tre måneder, hvorefter de rejser hjem igen.

Alle uden undtagelse arbejder fuldt legalt, så myten om "grå" (illegalt) arbejdskraft fra østlandene til mosplukning holder på ingen måde. De nødvendige arbejds- og opholdstilladelser bliver checket – også i enkelte tilfælde ved uanmeldte politibesøg – og der tolereres ingen slinger i valsen af de involverede parter indbyrdes.

Højsæsonen omfatter månederne henimod jul og påske. I denne periode kan tilsammen op mod et halvt hundrede mosplukkere være ansat på fuld tid hos entreprenørerne. Resten af året er der næppe beskæftiget flere end 10-15 for at holde de løbende leverancer i gang.

Mosindsamlingen

Mosset samles så vidt muligt i sammenhængende tæpper à ca. 0,1 kvm. De fyldes i polystyrenkasser (flamingokasser) med fire lag helt op til randen, i alt 0,4 kvm.

Det mest attraktive mos er netop dét, der danner tæpper, som kan løsnes med én hånd og hurtigt kan udfylde kassen. En god mosplukker kan fylde 300-600 kasser om dagen, og i vinterhalvåret kan der kun levnes 1-2 minutter pr. kasse inkl. håndtering af kasserne, selv om alle døgnets lyse timer benyttes.

Mosdækkets kvalitet i skovbunden er i høj grad bestemmende for indsamlingens hastighed. På de mest ensartede og sammenhængende flader ligger indsamlingsrekorden på over 1.000 kasser pr. dag for en enkelt mosplukker. Selv om der normalt kun samles pletvis på under 20% af det samlede areal, så kan de bedste skove give over 3.000 kasser/ha.

I en plantage ved Skjern lykkedes det et år at fylde 56.000 kasser på bare 7,5 ha. Normalt ligger udbyttet dog på mellem 1.000 og 3.000 kasser pr. ha. Hvis der kun kan høstes under 1.000 kasser pr. ha regnes indsamling ikke for rentabel.

Den samlede produktion i Jylland skønnes til mellem 1,5 og 2 millioner kasser årligt.

Daglønnen kan godt snige sig op over 1.000 kr. for dem, der arbejder på akkord og får omkring 2,50 kr. pr. kasse. De fastansatte er dog typisk månedslønnede, da det bedre sikrer en høj kvalitet på handelsproduktet.

Polystyrenkasserne, der leveres i portioner på flere hundrede tusind fra en producent, måler ca. 40 cm på den lange led og 25 cm på den korte, og de koster lidt under 3 kr. pr. stk. Efter fyldning stables kasserne i omkring 3 meters højde

Entrepreneur Heine Vedel fremviser én af flere tusind kasser nyhøstet mos. Foto: Casper Jacobsen.

En færdigstabled palle med 120 kasser mos er klar til at blive kørt ind i lastvognen med kurs mod Holland. Foto: Casper Jacobsen.

på paller, 120 eller 160 pr. palle alt efter pallype, og de stablede kasser omvindes med plastfilm før transport.

Markedet

Langt det meste af det danske tæppemos afsættes til 3-4 store hollandske grossister, som fordeler det til gartnerier over hele Europa. Gartnerierne anvender det til jorddækning i sammenplantninger, dekorationer og blomsterkrybber.

Mosset kan holde sig 3-4 uger i kasserne, hvis vejret ikke er for lunt, men det er målet at transportere det til Holland senest en uge efter plukning. Grossisten og kunden opbevarer gerne mosset på køl for at

strække holdbarheden længst muligt.

Et vognlæs til Holland omfatter normalt mellem 4.000 og 5.000 kasser mos. Det giver en transportudgift på lidt over en krone pr. kasse.

Grossisterne lægger vægt på at få stabile, regelmæssige leverancer, selv om der er særlig stor efterspørgsel i vintermånederne op til jul og påske. Derfor forsøger de danske entreprenører løbende at have et stødpudlager af frisk mos, så sne og frost ikke umiddelbart forårsager svigt i leverancerne.

De store danske mosleverandører har et velfungerende samarbejde med de hollandske grossister. De kan i reglen aftage hele den danske produktion uden problemer.

Ikke desto mindre har der gennem årene udspillet sig en til tider bitter konkurrence mellem forskellige leverandører. Den er bl.a. startet af mindre entreprenører, som har forsøgt at etablere sig på markedet, og som efter overproduktion har solgt til dumpingpriser på grossistmarkedet.

I foråret 2006 betalte grossisterne helt ned til 1 Euro pr. kasse mos, og det gjorde det næsten umuligt at skabe god økonomi i produktionen. I 2007 har prisen stabiliseret sig omkring 1,50 Euro pr. kasse.

Økonomien

Leverandørerne fastsætter forskellige priser på mosset, men det er gennemgående relativt lave priser.

Det skyldes bl.a. frygt for, at nogle entreprenørers investeringer i produktionsudstyr kan vise sig mindre profitabel, hvis mange nye små aktører med udsigt til hurtige gevinster trænger sig ind på markedet og skaber ustabilitet i udbud og prisstruktur.

Konsekvensen er, at den eksisterende mosvirksomhed skal drives særdeles rationelt og effektivt for at være profitabel.

En kalkule med de seneste års udgiftsintervaller i mosproduktionen illustrerer problemet (gennemsnitlige beløb pr. kasse med 0,4 kvm høstet mos):

Afgift til skovejer:1,50-2,50 kr.
 Flamingokasse:2,75-3,00 kr.
 Løn til plukker:2,00-3,00 kr.
 Transport til Holland: 1,00-1,50 kr.

Omkostningerne ligger således i intervallet 7,25-10,00 kr. Med en indtægt fra salget til grossist-ledet på 1,50 Euro (ca. 11 kr.) er det klart, at der tilstræbes udgifter i den nedre del af de angivne intervaller.

Umiddelbart kan man sige, at skovejerens indtægt er den mest sikre. Afgiften til skovejeren er typisk kontraktligt aftalt i god tid inden den endelige markedssituation for mosset er afklaret.

Der afregnes gerne pr. kasse, hvilket kan give 2.000-6.000 kr/ha, men i en del tilfælde, især i mindre private skove, er der afregnet forud pr. arealenhed i stedet. Det sidste anses dog ofte som mindre hensigtsmæssigt for begge parter: Der høstes måske for hårdt, så gendannelsen af mos efterfølgende sker langsommere, og entreprenøren løber en større risiko.

I længden er det også i skovejerens interesse, at mosvirksomheden

Skovfoged Hans Jensen, med tæppemos fra Nørlund Plantage syd for Ikast, høstet på kontrakt med Hedeselskabet af en entreprenør. Foto: Flemming Rune.

i sig selv er profitabel, hvis denne fremover skal fortsætte og udvikles.

Fremtiden og perspektiverne

Der er bred enighed i branchen om, at virksomheden med indsamling af mos har gode muligheder for at vokse betragteligt i de kommende år.

De mest attraktive mostæpper er koncentreret i de magre granplantager på hedesletterne vest for israndslinien i Midt- og Vestjylland. Mosset i både det nordlige og sydlige Jylland er af langt ringere, handelsmæssig kvalitet.

Ikke desto mindre høstes kun en brøkdal af det attraktive mos. Langt det meste forsvinder på naturlig vis, når skoven bliver for mørk, bliver tyndet for kraftigt, eller de økologiske forhold i skovbunden på anden måde ændres.

Næsten alt mosset sælges i dag i frisk, fugtig tilstand. Allerede for fem år siden udførte Henning Hansen fra Jysk Mos A/S imidlertid forsøg med hurtig nedtørring af mos, så det stadig bevarer en pæn grøn farve, og samtidig kan holde sig i månedsvis.

Tørret mos kan sælges på markeder over hele verden, og leverancerne kan være helt stabile og årstidsuafhængige. Desuden vil hverken grossist-ledet eller forbrugeren længere behøve at tage højde for problemer med holdbarhed.

Konkurrencen fra andre europæiske lande, f.eks. Polen, Baltikum og Tyskland, er ikke skræmmende. Betingelserne for udvikling af de tykke, ensartede, sammenhængende mostæpper på mager jordbund er langt fra så gunstige dér, som i Midt- og Vestjylland.

Hvis det lykkes at udvikle markederne, og hvis flere granplantager dyrkes med særlige hensyn til mosproduktionen, vil en fordobling af denne inden for få år ikke være urealistisk.

Mangler du en Flishugger, så spørg ved NHS maskinfabrik A/S.
"Vi har mere end 25 års erfaring"

- til private eller professionelle
- super aggressiv indtræk
- motor drevet eller med traktors PTO

NHS Maskinfabrik A/S
 Bergsvej 6 · DE-6600 Sülzburg
 Tel: +49 66 81 09 00
 Fax: +49 66 82 09 06
 CVR nr.: 8112717

Se også www.NHS-maskinfabrik.dk

Makes the difference

Easy Start

Er dette verdens letteste motorsav?

Allerede i 1954 præsenterede STIHL den første letvægts motorsav. Dens vægt var 11 kilo og blev betragtet som utrolig let og nem at håndtere. Lige siden har det været en jagt på kilo. Fakta er at, hvert gram der bliver fjernet, gør stor nytte. Specielt for dem der bruger vores maskiner ofte.

Derfor præsenterer vi nu en nyhed: STIHL MS 192 C-E. Den vejer kun 3,3 kg. Dette gør den til vores og naturligvis verdens letteste motorsav. En motorsav for den bevidste og krævende kunde som også er nem at starte med Easy2start system.

Kom ind til vor servicerende faghandlere, så fortæller de dig gerne mere om vores produkter. Velkommen Find din nærmeste servicerende STIHL faghandler. Adressen finder du på www.stihl.dk eller ring 3686 0500

The leader gives it all. **STIHL**®

Mos som nicheproduktion (2):

Vækst og genvækst af mos i skovbunden

Af Flemming Rune, Skov & Landskab, Københavns Universitet

De tykke mostæppers vækst i midt- og vestjyske skove styres af en lang række faktorer.

Når mosset indsamles som handelsprodukt, er genvæksten ingen selvfølge, men den kan påvirkes af mange forhold i skovdriften.

De store mængder mos, der indsamles i midt- og vestjyske hedeplantager, har med mellemrum skabt bekymring både i pressen, hos skovgæster og ikke mindst blandt biologer (se f.eks. Mogensen 2004).

Mister man ikke en vigtig del af skovens biodiversitet, når man fjerner så meget mos i skovene? Er moslaget i stand til at gendanne sig rimelig hurtigt? Og er det muligt at "hjælpe" genvæksten af mos ved forskellige tiltag?

Der er en årlig produktion på 1,5-2,0 millioner kasser mos til eksport. Derfor må man formode, at der bliver samlet mos på et areal ikke under 3-4 kvadratkilometer, forudsat at områderne i gennemsnit ryddes mindre end 20 %.

Dette er under én procent af det samlede nåleskovsareal i Midt- og Vestjylland, hvor der potentielt kan høstes mos. Alligevel er de moshøstede arealer ret iøjnefaldende i de første par år efter høsten. Genvæksthastigheden er derfor interessant, både mht. fremtidig gentagelse af moshøsten og af hensyn til biologi og æstetik.

Ti forhold, der påvirker genvæksten af mos i skovbunden positivt (til venstre) eller negativt (til højre).

Tre vigtige mosser i Midt- og Vestjylland. Forneden til højre Almindelig Cypressmos (*Hypnum cupressiforme*), foroven til højre Bølgebladet Kløvtand (*Dicranum polysetum*), og i midten til venstre Skov-Jomfruhår (*Polytrichum formosum*). Foto: Flemming Rune.

Mosarterne

De ensartede tæpper af mos, der er attraktive som handelsvare, består af ret få mosarter.

Mosset høstes i tæpper á ca. 1/10 m². Almindeligvis rummer et tæppe af denne størrelse kun 3 eller 4 arter, men der kan være flere. Ser man på hele skoven findes der ofte et stort antal mosarter. I en undersøgelse af 10 skove fandt Bent Odgaard således over 100 arter mosser (Odgaard 1997).

Langt den mest almindelige tæpedannende art – og også den mest eftertragtede til indsamling – er Almindelig Cypresmos (*Hypnum cupressiforme*). Den udgør mange steder over 80 % af mostæppet, men stedvis kan den være opblandet med eller helt erstattet af Trind Fyremos (*Pleurozium schreberi*).

Arter af bl.a. Kløvtand (*Dicranum*), Kransemos (*Rhytidiadelphus*) og Kortkapsel (*Brachythecium*) optræder også med stor hyppighed i nåleskovene på hedejord.

Da denne skovtype ikke er oprindelig dansk, er alle arterne indvandet fra andre plantesamfund. Nogle er endda formentlig kommet hertil fra udlandet, f.eks. Fjer-Kammos (*Ptilium crista-castrensis*) og Smalbladet Plysmos (*Orthodontium lineare*).

Som handelsvare skelner man mellem to typer mos: det løse tæppemos i store sammenhængende flader, og det fastere pudemos i tætte, gerne lidt hælvede puder. Pudemosset består ofte af Almindelig Blegmos (*Leucobryum glaucum*) som dannes i fugtige heder og tilvoksede skovmoser, men mange andre arter kan indgå.

Hele eksporten til Holland er imidlertid baseret på tæppemos, da kun dette kan samles i rentabelt omfang i de jyske skove. I dag forsynes de hollandske grossister i høj grad med pudemos fra andre europæiske lande, men det er ikke så stor en handelsvare som tæppemos.

Genvæksten

Når der netop er blevet høstet mos på et skovbundsareal, kan det godt se afpillet ud i en periode. Der høstes mest i vintermånederne, og først hen på foråret kommer der rigtig gang i genvæksten.

Almindeligvis samles kun mos på omkring 20 % af et areal. Det sker både for bevidst at efterlade et stort antal mospletter, hvorfra nyt mos kan brede sig, og fordi det pluk-kemæssigt ganske enkelt er mest

Skovbund under 60-årig rødgran i Nørlund Plantage, afd. 537, umiddelbart efter meget omfattende indsamling af mos, december 2006. Foto: Flemming Rune.

De mest ensartede mostæpper, der er sammenhængende og kun indeholder én eller få arter, er mest attraktive, her næsten ren Almindelig Cypresmos. Foto: Flemming Rune.

rentabelt kun at tage de allerbedste, jævne, sammenhængende områder.

Allerede efter det første år har den blotlagte bund som regel antaget en farve, der bedre falder sammen med omgivelserne. Et nyt grønt skær er ved at brede sig, og de færreste begynder at tænke over, at der har været høstet mos kun ét år tidligere. Efter to år kan de fleste høstede arealer let forveksles med arealer, hvor der naturligt aldrig har været et tykt moslag.

Det er nemlig ikke en selvfølge, at moslaget bliver tykt nok til at få handelsmæssig betydning. En lang række faktorer påvirker moslagets vækst. Det er først og fremmest den generelle lysmængde og fugtighed i skoven, men også jordbundsforholdene, bevoksningsalderen og sæsonens aktuelle vejr (se skema).

Når det lykkes at få den rette kombination af disse faktorer, og der ikke har været høstet for "hårdt" på arealet, kan et tykt moslag gendan-

Skovbund under 61-årig rødgran i Nørlund Plantage, afd. 509, med god genvækst fire år efter indsamling af mos, december 2006. Foto: Flemming Rune.

nes fuldt ud på omkring 5 år. I andre tilfælde oplever man, at det slet ikke gendannes.

Hård tynding giver lys til mosset

I Nørlund Plantage syd for Ikast kan man flere steder iagttage rødgranbevoksninger på mellem 50 og 60 år, plantet på 1,25 m afstand med 2 meter mellem rækkerne. Her udvikles det tykke moslag ikke mellem træerne på grund af for lidt lys. De steder, hvor hver sjette trærække er fjernet ved tynding som kørespor, står mosset til gengæld tykt og frodigt i sporene.

De mest mos-producerende granbevoksninger er tyndet relativt hårdt. Gerne første gang når bevoksningen er omkring 6 meter høj og igen ved ca. 10 meters højde, hvor 1/3 af stamtallet fjernes.

Det er ideelt, hvis tyndings-træerne flises, da det begrænser mængden af hugstaffald der efterlades i bevoksningerne. Herefter kan der under favorable fugtforhold og på mager jordbund høstes

i hvert fald to gange mos, førend bevoksningen igen skal tyndes ved omkring 14 meters højde. I de følgende år kan måske yderligere høstes to gange mos.

Det er imidlertid kun i en begrænset del af granbevoksningens omdriftstid, at tykke moslag udvikles.

Ved tilstrækkelig tynding kan der høstes mos allerede ved 30-års alderen. Der er således flere steder udviklet pæne mostæpper i bevoksninger, som er plantet efter stormfaldet i 1981 og siden tyndet to gange. Men ved en bevokningsalder på omkring 70 år bliver mosdannelsen gerne hæmmet, enten af for lidt lys eller af indvandring af græs.

Man kan således sige, at de tykke mostæpper i nåleskovene er et rent kulturskabt fænomen af midlertidig karakter. Det betyder ikke, at deres biologiske værdi er lav. Men ensartetheden i de kommercielt attraktive mostæpper og den pletvise høst begrænser i høj grad det mulige tab af biodiversitet.

Et nyligt nordamerikansk studium af genvækst af mos efter kommerciel

høst i staten Oregon viste for øvrigt, at selv om diversiteten af mosser de første 3-4 efter høsten er lavere end før, så "vender bøtten" hurtigt.

Efter ti års genvækst er antallet af mosarter gennemsnitlig godt 50 % højere end før høsten. Det skyldes at moshøsten efterlader en mere varieret biotop (Peck 2006).

Træarterne

Ikke alle træarter udvikler lige gode mostæpper i bevoksningerne. Rødgran er den bedste træart (og den almindeligste), men omorikagran, sitkagran og ædelgran er også udmærkede.

Lærk kaster til gengæld for mange nåle på moslaget. Fyrrenåle gør mosset helt ubrugeligt, da de nedbrydes meget langsomt og er generende for forbrugeren.

I Nørlund Plantage er der gennem de seneste ti år blevet høstet mos pletvis rundt i 19 forskellige afdelinger med et samlet areal på 3-4 kvadratkilometer. Hvert år er der samlet mos i 1-5 afdelinger. Det har langt overvejende været under rødgran plantet mellem 1945 og 1965,

og nogle afdelinger har været høstet to gange med 5-6 års mellemrum.

Mossets genvækst er påfaldende forskellig i de enkelte afdelinger. Betydningen af genvækstperiodens længde overdøves tydeligvis hurtigt af virkningerne af lysmængden sammen med graden af beskyttelse mod vindudtørring.

Nogle afdelinger er i dag forlængst klar til en ny mos-høst. Mens andre ikke ser ud til at danne et høstbart mostæppe igen.

Langtidsplanlægningen og fremtiden

I langtidsplanlægningen af nåleskovs-arealerne i de midt- og vestjyske plantager er det værd at overveje fremtidig produktion af mos til eksport.

For den enkelte skovejer vil der være tale om at finde en balance mellem optimering af tømmerproduktionen og at skabe de ideelle vækstforhold for moslaget i skovbunden.

Med en mulig biindtægt på i bedste fald hen ved 20.000 kr. pr ha i omdriftsperioden er indsamling af mos på den magre bund i hedeplantagerne blevet en indtægt af betydning. Det vil dog være nødvendigt at udvikle markedet løbende, at sikre mosproduktets kvalitet og at videreudvikle det gennem tørring og markedsføring. Et særligt dansk produkt med begrænset konkurrence fra andre lande!

Det har blandt moseksperter været foreslået at plante og "dyrke" mos. Det har også været foreslået at fremstille plastik-mosser for at "aflaste naturen" (Mogensen 1994).

Dette vil med den nuværende helt kulturbetingede dannelse af ensartede og ret artsfattige mostæpper i skovene ikke være et realistisk alternativ til den hidtidige mosproduktion. Ud fra et biologisk og miljømæssigt synspunkt kan det næppe heller forsvares.

Litteratur

Fodgaard, S., 2002: Mos – et økonomisk aktiv. – Skoven 34 (11), s. 470-473.
 Jensen, K. L., 2003: Mosplukkerne i plantagerne. – Frederiksborg Amts Avis, 20/11-2003, s. 12.
 Mogensen, G. S., 2004: Om mosserne i nåleskoven – på godt og ondt. – Flora og Fauna 110 (3), s. 87-92.
 Odgaard, B., 1997: Mosser. – i: P. F. Møller: Biologisk mangfoldighed i dansk naturskov. GEUS Rapport 1997/41, s. 115-121.
 Peck, J. E., 2006: Regrowth of understory epiphytic bryophytes 10 years after simulated commercial moss harvest. – Canadian Journal of Forest Research 36 (7), s. 1749-1757.

www.SKOVPLANTER.dk

- Stor egen produktion af kvalitetsplanter til:
- Skov og skovrejsning
- Landskab og læhegn
- Juletræer og pyntegrønt
- Grenknusning, rod- og stubfræsning
- Maskinplantning i skov og på mark
- Boring af plantehuller og rillepløjning

AARESTRUP PLANTESKOLE
 Aarestrupvej 162 - 7470 Karup - Tlf. 8666 1790

Skov og Jagt

Skov- og jagtejendomme søges

Vi har igennem den seneste tid haft en øget omsætning af skov- og jagtejendomme. Markedet udviser stadig en usvækket interesse for denne type ejendomme, og vi har mange særdeles potentielle købere i vort køberkartotek.

Vi søger derfor:

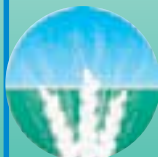
- Skovejendomme i alle størrelser med eller uden boliger.
- Jagtejendomme, gerne med ældre bygninger eller bygget.

Såfremt De går med tanker om salg inden for et år eller to, aflægger vi Dem gerne et besøg med henblik på at diskutere netop Deres ejendom. Vi rådgiver gerne om hvordan et salg bedst kan tilrettelægges og hvordan ejendommen eventuelt kan forberedes til salg.

Kontakt

Jesper Madsen
 Skovfoged og konsulent

Landbrugsmæglerne I/S

Laur. Jensen, Bøndergaard, Vestergaard, Bruun & Mikkelsen
 Statsaut. ejendomsmæglere, valuarer, MDE
 Århus: 86 24 40 00 – Vejle: 75 82 62 03

www.landbrugsmæglerne.dk

Skovmåren er kun til skov

Af Bo Håkansson, biolog i Danmarks Naturfredningsforening

I modsætning til husmåren bruger skovmåren ikke det åbne land.

Meget få har set en levende skovmår i naturen. Den er primært nataktiv og regnes for sjældnen i Danmark.

Et nyt projekt skal skaffe mere viden om skovmårens levevis, bl.a. ved at opsætte redekasser.

Det var vist efter bukkejagten i 2004.

Jens Thomsen – der er tidligere direktør i Dansk Skovforening og i dag direktør på Stiftelsen Sorø Akademi – og jeg talte om en helt anden sag. Så fortalte Jens, at han fra en høchsitz i Sorø Sønderkov en morgen havde set og fotograferet en skovmår, der faredede rundt i nåletræerne – “den holder vist til i en sammensunket trækrone”.

Nogle uger senere brugte vi sammen en formiddag på at køre rundt i Sorø Sønderkov og se på områder, hvor Jens vidste, at der var skovmår.

Kategori: sjældnen

Skovmåren angives på den danske Rødliste som “sjældnen”. I Danmark har vi både husmår og skovmår. I Sverige, hvor man kun har skovmår, er den almindelig.

Det rejser flere spørgsmål:

Er husmåren en konkurrent til skovmåren i Danmark?

Holder skovmåren sig udelukkende til skov, eller kan skovmåren

Skovmår i Sorø Sønderkov. Foto: Jens Thomsen.

ligesom husmåren søge føde i det åbne land?

Hvad lever skovmåren egentlig af?

Og hvad skal der til, for at skovmåren igen bliver almindelig i Danmark?

Om skovmåren

Skovmåren er en af Danmarks 8 arter af mårtyr, som også omfatter ilder, husmår, brud, lækat (hermelin), odder, grævling og mink. Minken er dog ikke en dansk art.

Skovmåren ligner på afstand husmåren til forveksling. Kun på meget nært hold kan husmår og skovmår som regel skelnes fra hinanden:

- Skovmåren har en gullig halsplet som oftest er udelt.

- Husmårens halsplet er hvidlig, og den deler sig ofte fra halsen mod forbenene.

Skovmåren er på størrelse med en kat. Kropslængden er 40 – 50 cm, dertil kommer halen på 20 - 25 cm. Hunnerne vejer typisk omkring 1 kg, hannerne omkring 1,5 kg.

Skovmåren har forsinket drægtighed. Parringer finder sted om sommeren. Herefter går ægget i dvale til sen vinteren, hvor den egentlige fosterudvikling går i gang og varer en måned. De fleste unger fødes i marts-april.

Reden anlægges ofte i hulheder i ældre løvtræer. Alternativt i eger- eller rovfuglereder og muligvis under trærodder, sammensunkne trækrone med mere.

Skovmåren er spredt forekommende over det meste af Danmark.

Det ville vi gerne have svar på. Derefter kan vi lave et oplæg til en forvaltningsplan, der i givet fald kan tænke sådanne hensyn ind i skovdriften på en måde, som også skovjerne kan leve med.

Aksel Bo Madsen fra Danmarks Miljøundersøgelser instruerer de frivillige i opstilling og tilsyn med fælderne. Foto: Bo Håkansson.

Skovmår hos dyrlægen. Her blev radiosenderen sat på og sundhedstilstanden vurderet. Fotos: Mette Birch.

Nyt projekt

Vi har nu lavet et projekt med to dele:

1. Vi har indfanget og radiomærket dyr for efterfølgende at kunne pejle dem. Det vil kaste lys over hvordan de anvender forskellige skovtyper og det åbne land.

2. Vi har indsamlet trafikdræbte dyr fra hele landet. Det har givet mulighed for at analysere fødevalg, forplantningsforhold, sundhedstilstand og genetiske forhold.

Det viste sig muligt at gennemføre dette projekt takket være midler fra Aage V. Jensens Fonde og meget stor imødekommelse fra Stiftelsen Sorø Akademi. Projektet gennemføres i samarbejde mellem Stiftelsen, Danmarks Naturfredningsforening (DN), Danmarks Miljøundersøgelser og Zoologisk Museum i København.

Grævlingefælder og wienerbrød

I sensommeren 2005 blev 14 mandsstore fælder sat ud i Sorø Sønder-

skov. Fælderne var oprindeligt brugt i et grævlingeprojekt på Fussingø Statsskovdistrikt i Midtjylland.

Dengang var det lykkedes at lokke mange skovmår i fælderne ved at fodre med gammelt wienerbrød. Bevæbnet med daglige forsyninger af gammelt wienerbrød fra Bager Corner i Sorø, ville vi gentage fangerne i Sorø Sønder-skov! Omkring 50 frivillige, primært medlemmer af DN, meldte sig til at tilse fælderne morgen og aften.

Det viste sig at være et meget hårdt arbejde at fange skovmår. I løbet af i alt 163 nætter, fordelt over sensommeren og vinteren 2005 - 2006, fangede vi 1 husmår og 5 skovmår, som fik påsat et lille halsbånd med en radiosender.

Herefter kunne biologistuderende Mette Birch pejle og kortlægge dyrenes færden og brug af forskellige skovtyper.

Resultaterne

Resultaterne er endnu ikke helt

færdigbearbejdede, men de viser et meget tydeligt mønster, selvom der er tale om få dyr.

Skovmåren opholder sig under normale omstændigheder nærmest udelukkende i skovbevoksninger og ikke i det åbne land.

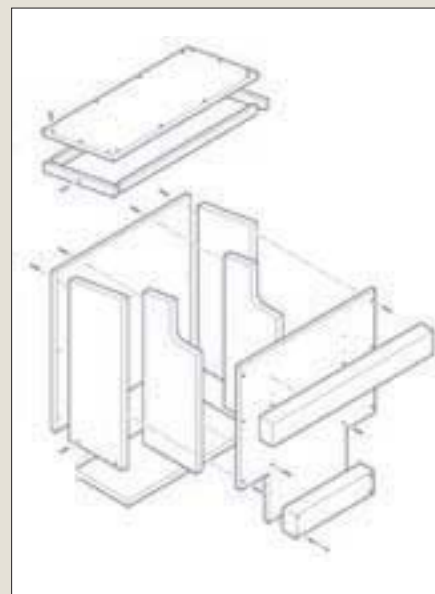
Et enkelt dyr blev fundet trafikdræbt omkring 50 km væk. Det peger i retning af, at skovmåren godt kan finde på at krydse områder med åbent land på sin færd fra ét skovområde til et andet. Men det åbne land er ikke et levested for skovmåren – det er "et hav" mellem "øerne" af levesteder.

Husmåren forekommer både i det åbne land og i skov, mens skovmåren altså kun lever i skov.

I efteråret og vinterperioden, hvor vi havde kontakt med radiosenderne på dyrene, foretrak skovmårene tydeligvis at opholde sig i meget tætte og modne nåletræsbevoksninger, typisk rødgran, frem for løvskov. Ud fra udenlandske undersøgelser ved man, at rederne dog oftest laves i

Aksel Bo Madsen fra Danmarks Miljøundersøgelser og biologistuderende Mette Birch placerer en af de første fælder i Sorø Sønderkov. Foto: Bo Håkansson.

Skovmårkassen måler ca. 60 cm i bredden og højden og vejer omtrent 12 kg i vandfast krydsfiner. Tegning gengivet med tilladelse fra Vincent Wildlife Trust.

ældre løvskovsområder.

En skovmår-hans område omfatter flere hundres områder. Hannerne områder er omtrent 1 km², hannerne er 3 – 5 gange større.

Fødeemner blev undersøgt hos 61 trafikdræbte dyr, indsamlet landet over. Størstedelen af føden udgøres af gnavere og spurvefugle. Mange af dyrene havde også spist insekter og bær. Enkelte dyr havde spist padde eller krybdyr. Undersøgelserne af de mange trafikdræbte dyr giver et billede af en generelt sund skovmårbestand.

Den færdige rapport vil i efteråret blive tilgængelig via hjemmesiderne for Danmarks Miljøundersøgelser og Danmarks Naturfredningsforening.

Fremtidig forvaltning

Skovmåren yngler naturligt i hulheder af forskellig karakter, men oftest i gamle løvtræer. Hulheden skal være på størrelse med en fodbold eller badebold.

Fra England og Sverige har man erfaringer med at skovmår har ynglet i redekasser. Redekasser er ikke løsningen på lang sigt, men kan på kort sigt skabe de redelokaliteter, som kan hjælpe skovmåren.

Derfor vil Danmarks Naturfredningsforening opsætte nogle hundrede redekasser landet over. Redekasserne vil samtidig medvirke til at forbedre kendskabet til skovmårens udbredelse.

Startskuddet går i Sorø Sønder-

skov, hvor Jens Thomsen vil hjælpe os ved at udpege 15 egnede steder. Her opsættes en særligt udviklet skovmår-redekasse (se tegning) fra Vincent Wildlife Trust i England med tov i 4 – 5 meters højde.

Forvaltningsplan

Det er tanken at resultaterne skal danne grundlag for at lave en forvaltningsplan for skovmåren. Planen skal tænke ønskelige tiltag for skovmåren sammen med hensynet til skovdriften.

I første omgang vil Danmarks Naturfredningsforening lave et oplæg med henblik på en drøftelse med Dansk Skovforening. Siden er det meningen, at et endeligt oplæg forelægges for Miljøministeriet.

Hvis der er læsere som har erfaringer med skovmår eller fotos af skovmår er de meget velkomne til at sende materialet ind til Skovens

Lokaliteter til opsætning af redekasser søges!

Danmarks Naturfredningsforening vil meget gerne i kontakt med skovejere, som vil tillade opsætning af et antal redekasser. Kasserne er naturligvis gratis, og de opsættes med tov af DN eller ejer, efter ejers valg. Valg af træer sker i fællesskab.

Tilsyn med kasserne sker efter aftale et par gange om året. Kontakt Bo Håkansson i DN på boh@dn.dk eller tlf. 39 17 40 23 for flere oplysninger.

redaktion – sf@skovforeningen.dk
– Skoven, Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C. Red.

L. K. Skovservice

v/skoventreprenør Lars Kildgaard

Totalentreprise:
Skovbrug og juletræer

Speciale:
Grenknusning/rodfræsning

Tlf. 86 84 81 33 • Fax 86 84 81 77 • Biltlf. 40 18 44 81 • E-mail: lkskovservice@mail.tele.dk • Engetvedvej 3 • 8653 Them

Min anden sportsvogn er en sportsvogn

ZOOM-ZOOM

Den nye Mazda BT-50 er mere end blot en stærk pickup med firehjuls-træk. Der er nemlig gået sport i den. Med 2.5-liters commonrail-dieselmotoren, der yder 143 hk og 330 Nm, er der bundtræk til at klare en hvilken som helst opgave. De mange kræfter gør Mazda BT-50 til en underholdende bil både på vej og uden for vejen. Selv om Mazda BT-50 er skabt til svært terræn, er den ikke bleg for hurtig kørsel på motorvejen. En stærk arbejdskammerat der er klar til de fleste udfordringer.

Trods sin størrelse har Mazda BT-50 flotte præstationer: Acceleration 0 til 100 km/t: 11,9 sek. Kan trække op til 3 tons på krogen.
Mazda BT-50 4x4 143 HK fra kun kr. 130.124 + moms.

www.mazda.dk

Vi kalder det zoom-zoom

Er rødgrandyrkning håbløs?

Af Vilhelm Estrup 1)

Rødgran er meget sårbar over for storme og milde vintre.

Den kan med held dyrkes ved at plante et lavt stamtal og ved kun at tynde i ungdommen.

Skovdød

De senere års megen diskussion om skovdød tilføres ofte indlæg fra nybagte eksperter uden større skovdyrkererfaring. Pseudovidenskabelige opstillinger fremlægges for en forsvarsløs offentlighed, som var det den rene sandhed – trods materialets spinkelhed.

F.eks. hørte man om en ekspert, der offentligt fremlagde bevis for skovdød – han havde tydeligt set det selv. Det viste sig så senere, at han henviste til en lærkeetræsbevoksning ved vintertide. Bum-Bummelum-Bum!

Skovdød har der jo altid været, men det springende punkt er jo, om man med faglige og saglige undersøgelser kan underbygge en formodning om, at klimaforandringer skulle øge skovdøden, med den følge, at visse træarter på sigt burde udelukkes fra dyrkning i det kommercielle skovbrug? Rødgran måske?

Rødgran

Rødgran har traditionelt været anvendt som hovednåletræart i de fleste skove i det 19. og 20. århund-

Rødgran 1983. Højde ca. 15 meter, brysthøjdediameter 20-32 cm, plantetal ca. 1000 stk/ha. Aldrig tyndet.

1) Fjeld, 8550 Ryomgård, fjeldskov@mail.dk

rede. De seneste årtiers orkaner og storme har medført så chokerende stormskader, at det må overvejes om anvendelse af rødgran overhovedet er anbefalelsesværdigt.

De dystre mørke monokulturer anlagt med brug af voldsomme plantetal, må siges at have spillet fallit. Om end de tætte plantninger giver en senere god trækvalitet – hvis alting lykkes – hvad hjælper det så, når plantningen ikke er stormfast nok?

Træer har det ligesom mennesker – de trives bedst med lidt plads omkring sig. Tilmed trives rødgranen bedst, hvor der er kolde vintre, så træets aktivitet standses, når jordtemperaturen er under 5 grader.

De senere år har vi ved milde vintre haft over 5 graders jordtemperatur. Det medfører rodaktivitet for rødgranen, hvorfor den bliver "stresset". Den har brug for "vinterferie".

Storm og plantetal

Som skovdyrker i mere end fire årtier lyser det stærkest i min erindring, at hele perioden generelt betragtet har været en evig kamp for oprydning i stormområder, specielt i rødgranområder, mindre i sitkaområder.

1981 orkanen

På eget område (Fjeld i Djursland) væltede orkanen i 1981 ca. 125 ha. Det tog her alene 3 år (vandlager osv.) inden oprydningen var afsluttet. Og så kom en ny genkultivering og brugte yderligere et par år.

Mit ræsonnement var dengang, hvorfor igen plante nyt "efter bogen" og efter "det plejer vi metoden". Derfor anlagdes de nye kulturer – der hvor man valgte rødgran – med plantetal på mellem 1.500-2.000 stk./ha.

For at komme over de mange arealer inden de sprang i dueurt, brændenælder og andet startedes i fase I en plantning med en tilstræbt planteafstand på 4 gange 4 meter, hvilket jo giver 625 stk./ha. Fase II øgede så plantetallet til 1.500-2.000 stk./ha. Det var måden man kom i gang på.

I dag er disse ca. 25-årige plantninger ca. 15 meter høje, og der er en stor birkeindblanding (det ligner måske lidt Småland).

2005 orkanen

Så kom orkanen i 2005. Vi fik væltet ca. 10 % af det bevoksede areal, men ikke nogen skader i plantningerne med de lave plantetal. Der var kun få afblæste toppe og enkelte knækkede. Derimod var vel ca. 30 ha rødgran fra omkring 1975-78 med plantetal på ca. 5.000 stk./ha totalt raseret.

I 1988 udkom Carl Christian Nørgaard Niensens afhandling, som netop handlede om bl.a. plantetal, stormfasthed, rodudvikling m.v. Det fremgår heraf, at man i mange forsøg og undersøgelser kunne fremføre, at hvis man starter med en tæt anlagt plantning kan rødderne ikke ved en senere udtynding udvikle sig til en størrelse og styrke, der kan følge med de overjordiske dele af træet.

Heraf kan enhver jo slutte, at det er mest praktisk fra start at give hvert træ en plads (fx 5 m²), så roden udvikles i harmoni med resten af træet.

Endvidere var forsøgsresultaterne (del III, side 80), at stamtallet ved 6 meters højde ikke bør overskride 2.000-3.000 stk./ha. Yderligere anbefales, "at stormfasthed bedst fås, hvis hugsterne ophører ved 2/3 af den forventede bevoksningshøjde, således at hugstfred og akkumulationen af biomasse kan herske i bevoksningens alderdom."

Små plantetal

Rødgranplantningen (Fjeld) '82-'83-'84 med plantetal 1.500-2.000 stk./ha ville kunne forvente at nå en sluthøjde på 28 meter, dvs. når de er 19 meter skal der ikke tyndes mere (hugstfred). Og da plantetallet er som skitseret i afhandlingen – højden er nu ca. 15 meter – er det mest sandsynligt, at plantningen kan færdiggøres uden nogen sinde at blive tyndet. Enkelte træer har vækstrevner.

Denne vision kan kun fremtiden bekræfte. Hvis nogen om nogle årtier ønsker at bekræfte mig i at jeg havde ret i mine antagelser, så må jeg bede vedkommende om at medbringe en spade, hvis han skal forsøge at tale med mig.

Som praktisk udøver og iagttagere må jeg anbefale, at dersom man absolut ønsker at anvende rødgran, afsætter 5 m² til hver plante. Dvs. i praksis 2.000 stk./ha. Man kan så foreslå en lidt større rækkeafstand og lidt tættere i rækken.

Det er jo sådan, at de enkelte årringsgrene altid er lige tykke. Dvs. trykker man dem lidt i rækken er de tilsvarende tykke imellem rækkerne. Kvaliteten in mente.

Til slut vil jeg fremføre, at jeg

ikke har plantet rødgran her på egen ejendom i de seneste 20 år. I og for sig en skam, da rødgran nok er den bedst ønskelige træsort teknologisk set. Jeg bruger en passende blanding af lærk og sitkagran, der slipper nådigere fra beskadigelser grundet storm.

Resume

Som resume og svar på artiklens overskrift er mit råd vedrørende rødgran at bruge store planteafstande og gerne i blandskov. Så kan der opnås et godt resultat og tilmed store æstetiske værdier.

Økonomi har der ikke været plads til at behandle i dette skrift. Men generelt gælder, at det bedste må være at starte et kulturanlæg så billigt som forsvarligt, når den lange horisont fra plantning til afdrift og årtiers rentebetaling skal summeres op og fragå i slutsalgstallet.

Derfor gør jeg et digt som følger:

"I starten en sparet krone
– ses til sidst i værkets krone".

**Vi har gjort
kvalitet, service
og tillid
til vort vare-
mærke**

BOLS

**FORST
PLANTESKOLE**

LØVETVEJ 30

8740 BRÆDSTRUP

TLF: 75 76 00 43

FAX: 75 76 02 04

E-MAIL: POST@BOLSFORST.DK

www.bolsforst.dk

Mesterskaber i skovning og udkørsel

De fem deltagere i skovning: Martin Riggelsen, Erik Kjær, Ole Kjær, Lasse Kjær samt yderst th. Jacob Vibe.

De tre vindere i udkørsel, fra venstre Kenneth Nielsen, Torben Stabell og Martin Hansen.

På Langesø messen den 16. august blev der afholdt to konkurrencer, i skovning og i udkørsel.

3 x Kjær på skamlerne

Familien Kjær fra Sønderjylland er suveræn i skovning med motorsav. Det viste det netop afholdte danmarksmesterskab, hvor der var 3 x Kjær på skamlerne.

Ole Kjær gennemførte de 5 discipliner - sværdvending, afkvistning, hurtigskæring, fældning og skive-skæring - på 149 sek. Der var sølv til Erik Kjær med 164 sek. og bronze til Lasse Kjær med 171 sek.

Det er sidste gang Ole Kjær arrangerer DM i Skovning efter 5 år. Han takker dommerne, Arne Jørgensen, Poppen og Thomas Nybro. Fremover er det Jacob Vibe fra Østjysk Skov og Træpleje, der vil stå for DM.

Præmierne var sponsoreret af

Statoil. Mesterskabet blev afviklet af Dansk Skovhugger Klub i samarbejde med Dansk Skoventreprenør Forening.

Mesterskab i præcisionskørsel

Præcisionskørsel med udkørselsmaskine har stigende interesse som konkurrencedisciplin i skovbruget. Det viste det netop afholdte mesterskab, som i år havde hele 12 deltagere, heraf flere unge debutanter.

Torben Stabell, Østbirk blev endnu engang danmarksmester i tiden 14 min. 32 sek.

Andenpladsen gik til Kenneth Vindelev Nielsen, Silkeborg med 15 min. 40 sek. På 3. pladsen lå Martin Hansen, Herlufmagle med 19 min. 29 sek.

De to bedst placerede går videre til det nordiske mesterskab.

Mesterskabet i udkørsel omfatter

to discipliner:

Ved præcisionslæsning skal deltagerene læsse et antal træstokke og afslutte med terrænkørsel. Ved tårnbygning skal deltagerne stable træklodser oven på hinanden med grabben; nogle af klodserne er desuden skåret igennem på langs.

Begge discipliner kræver stor præcision og ro på nerverne. Disciplinerne skal udføres på kortest mulige tid og med færrest mulige fejl.

Mesterskabet arrangeres af Dansk Skoventreprenør Forening med støtte fra en række sponsorer.

Maskinen var stillet til rådighed af Gremo, og præmierne var sponsoreret af Kuwait Petroleum Q8, Trelleborg Dæk, Ponsse AB, Nordisk Dæk Import, Skov & Landskab, TDC Mobilcenter Vejle, Skovudstyr Hede Danmark, LMB Valtra og MI Maskinhandler Indkøbsringen.

Præcisionskørsel med udkørselsmaskine var disciplin 1.

I tårnstabling skal en række triller stables.

VÆR SKARP!

JONSERED CS 2152

Særdeles effektiv sav i 50 cc-klassen. Med kvik acceleration og aggressivt temperament. Udstyret med SpinStart, som gør den lettere at starte.

51,7 cc, 3,3 hk, 5,0 kg. *Vejl. pris: 4.396,-*

Fås mod merpris med håndtagsvarme.

**NU INCL.
SLIBEMASKINE 3.196,-**

Alle priser er excl. moms.

SLIBEMASKINE MED I KØBET

Med Jonsereds praktiske slibemaskine holder du kæden skarp. Leveres med slibestift plus filmål, så du hurtigt og nemt kan slibe kæden i den rigtige vinkel. Opladeren kan sættes både i en stikkontakt og i bilens cigarettænder. Gælder kun ved køb af CS 2152, så længe lager haves.

Jonsered

WHY STAY ORDINARY.

Jonsered A/S, Lundtoftegårdsvej 93 A, 2800 Kgs. Lyngby,
tlf.: 45 88 75 80. www.jonsered.dk

Jonsereds produkter leveres opstartet, justeret og klar til brug hos din lokale Jonsered serviceforhandler. Jonsered tilbyder 7 dages returret og mulighed for at forlænge reklamationsretten til ialt 3 år.

Ahom / ær bliver stærkt gul.

Klorofyl bruges i fotosyntesen

Sollys der rammer et blad bliver opsuget af klorofyl, som er et grønt pigment. Det sidder i bladets celler i nogle organer der kaldes kloroplaste.

Træk farve ud af bladene

Sådan kan du få farverne i bladene at se:

Klip grønne blade i små stykker og hæld sprit over. Lad blandingen stå et par timer.

Klip strimler af kaffefilter eller filterpapir og lad strimlerne hænge ned, så kun spidsen er nede i sprit-blanding. Farvestofferne trækkes nu op sammen med spritten, men de enkelte farver adskilles, så de bliver afsat som farvebånd på tværs af papiret – ligesom farverne i en regnbue.

Papiret kan tørres. Vær opmærksom på at farverne falmer hvis de får sollys.

Prøv også med gule og røde blade og se hvilke farvebånd der kommer frem her.

Skoven lige nu

Af naturvejleder Eva Skytte,
Dansk Skovforening

På en tur i efterårsskoven kan vi nyde det smukke farvespil, der opstår når træerne forbereder sig på den kommende vinter. Men hvorfor skifter bladene farve, og hvorfor er farvespillet forskelligt fra år til år?

Træernes blade indeholder forskellige farvestoffer. De grønne farver

kommer fra klorofyl, de gule og orange farver er karotener, de røde farver er anthocyaner, og de brune skyldes tanniner.

De fleste blade indeholder mange farver, men om sommeren overdøver klorofyl de andre farver, så vi kun ser det grønne blad. Om efteråret forsvinder klorofyl fra bladene, og så kommer de andre farver til syne. Derfor kan vi nyde den smukke farvepragt på en tur i efterårsskoven.

Vintertilpasning

Vinteren med frost og sne betyder at træerne har svært ved at skaffe vand. For at undgå at tørre ud kan

Rødeg fra Nordamerika er meget kraftig rød.

Laminerede blade

De smukke farver i bladene holder længere, hvis du laminerer dem. Klip evt. de laminerede blade ud og hæng dem op i en uro.

Tanniner (garvesyre) er bitre og beskytter bl.a. mod skadedyr.

Mængden af farvestoffer er forskellige fra træart til træart.

Karotener er det farvestof der giver gulerødder den orange farve og majs og bananer den gule farve.

Nåle og blade der falder til jorden går ikke til spilde! De bliver nedbrudt og tilfører jorden næringsstoffer. Og de indgår i humuslaget der opsluger og holder på regnvandet. Sidst men ikke mindst er de fødegrundlag for en masse smådyr, svampe og bakterier.

Krans af blade

Saml efterårsblade og sæt dem på et langt stykke ståltråd. Når kransen er lang nok, binder du enderne sammen. Form kransen til en cirkel, et hjerte eller i andre faconer.

Lysestage med blade

Med et syltetøjsglas, efterårsblade og lidt sand kan du lave en dekorativ lysestage. Lim bladene på glassene. Hæld sand i bunden og sæt et fyrfadsllys i.

– efterårsblade

træerne vælge to forskellige strategier.

- De løvfældende træer smider bladene og går i vinterdvale. Først når de nye blade er sprunget ud om foråret, kan de igen producere.

- De stedsegrønne træer beholder bladene, men de er godt beskyttet bl.a. af et tykt lag voks. Det koster energi at producere voks – til gengæld kan de stedsegrønne lave fotosyntese når temperaturen er over ca. 5 grader.

Når dagene bliver kortere og temperaturen falder, begynder træet at forberede sig på vinteren. I de løvfældende træer nedbrydes bladenes klorofyl, og de kemiske bestanddele

trækkes ind i stammen og rødderne. Her lagres de til foråret, hvor træet igen skal til at producere energi.

Samtidig med at klorofylet trækkes ud af bladene dannes der en afstødningszone ved foden af bladet. Cellerne mellem bladet og grenen dør og nedbrydes, og så kan bladet falde af. Hvis det bliver kraftig nattefrost går processen hurtigere, så træerne i løbet af en nat kan pludselig smide alle deres blade.

Eg har mest brune nuancer.

Kraftige temperaturforandringer påvirker de kemiske processer i bladene. De flotteste, mest intense efterårsfarver opstår når varme, solrige dage går over i klare frostnætter.

Collage med efterårsblade

Saml blade med flotte efterårsfarver – gule, røde og brune. Lim dem på et stort stykke karton med tapetklister eller skolelim (der går en del til). Du kan også lime det op på et vindue, men farverne falmer efterhånden.

Bøg kan have alle nuancer fra grøn over gul til brun.

El, ask og hylde træer trækker ikke klorofyl ud af bladene. Derfor er bladene grønne lige indtil de falder af. De vokser ofte på næringsrig jord og behøver derfor ikke spare på næringsstofferne.

Anthocyaner kender vi fra røde bær som kirsebær og jordbær, men også fra f.eks. rødbøg. De fleste anthocyaner i blade bliver produceret i efteråret, når klorofylet nedbrydes.

Efterårets digte

De fantastiske farver du kan opleve i efteråret har givet inspiration til både sange og digte bl.a. "Nu falmer skoven trindt om land". Kan du finde inspiration?

Tag papir og blyant, et siddeunderlag, et tæppe og noget varmt at drikke med i skoven. Find en dejlig solplet, hvor du kan sidde og nyde skovens farver.

Tegning: Eva Wulff fra www.skoven-i-skolen.dk. Fotos: Eva Skytte, Janne Bavnhøj.

“Skovplanter” – hvorfor ikke?

Af skovrider Jørn de Simony,
Præstø

Kulturanlæg med planter gravet op i skoven kan være en god ide. Men det kræver at man har lyst og interesse for at gøre det rigtigt.

Forststuderende S.K. Mikkelsen efter lyser i sin udmærkede artikel om “Wildlinge” i Skoven 6-7/07 andre danske erfaringer med brug af skovplanter – udover en omtalt vellykket bøgeplantning på Gunderslevholm, udført af min mangeårige bekendt Rolf de Neergaard.

Har aldrig købt planter

Personligt mindes jeg ikke, at jeg nogensinde har købt løvtræplanter i mine 40 års praksis som skovdyrker.

Mine forgængere havde lavet rigeligt af bøg, eg, ask og birk. Da jeg som nysudklækket skovrider påbegyndte min måldiameterhugst i 1956, kom der rigeligt med selvforyngelser på alle mine distrikter på Øerne (undtagen på Ledreborg, hvor de gamle bøge var blevet for gamle).

Senere i udrensningen fremelskede jeg bevidst så mange træarter som muligt. Men ær var der gennemgående for lidt af efter min smag.

Ud fra større enkelttræer – først på Oremandsgård (v. Præstø) – bredte æropvæksten sig hurtigt. Derfor suppleringsplantede vi med ær-skovplanter, hvor muligheden var til det. Vi plantede helst med klump, så vi beskar ikke rødderne.

De blev fyldt op side ved side i traktorvognen og blev kørt ud og plantet igen samme dag direkte. Mine folk var vant til det – min forgænger havde lavet flere mindre bøgestykker på denne måde, nævnt af mig i en artikel i DST 1960.

Jeg har nævnt det jævnligt siden, også her i Skoven, men aldrig fået

Der kan hentes mange billige planter ved at opgrave overskydende planter fra selvforyngelser (foto fra Sorø Akademi).

nogen kommentarer. Jeg har i grunden heller aldrig mødt metoden hos andre, har vel egentlig regnet det for helt selvfølgeligt.

Ikke i græspels

Vi opdagede hurtigt, at det lykkedes for dårligt i græspels. Der suppleringsplantede vi med indkøbte sitka, da disse uregelmæssige stykker var helt uegnede til hegn.

I dag er det jo pludseligt – yderst fornuftigt – blevet tilladt at efterlade op til 10% af arealet ubevokset. Derfor kan man nu undgå at plante de vanskeligste steder, der senere ville ligne “Slaget ved Sevastopol”*), som professor Carl Mar: Møller udtrykte det.

*) Slaget ved Sevastopol (havneby i Ukraine) var et af de blodigste slag under 2. verdenskrig.

Lyst og interesse

Kunsten er at sætte planterne, hvor de vil gro og at finde de rette folk, der af lyst vil interessere sig for at gøre det rigtigt, for på alle planer – ejere, skovridere, skovfogder og skovløbere – bliver de sjældnere og sjældnere. For mit eget vedkommende lykkedes det kun ved min egen direkte kontakt med en rigtig gammeldags skovløber og en positiv tillid fra ejeren.

Rolf de Neergaards artikel om egeselvforryngelsen (også i Skoven 6-7) viser jo det samme.

Efter stormen i 1967 fik jeg to distrikter til – Nysø v. Præstø og Nordfeld på Møn – og her fik jeg heldigvis fuld mulighed for at dyrke mine kæpheste.

En overgang på Oremandsgård fik jeg startet en udmærket selvbetjeningsforretning med birke-skovplanter. Men det blev desværre standset af en konkurrerende planteskole, der oplyste mig om, at det var ulovligt pga. en manglende statskontrol!

I øvrigt mener jeg...

Men “prætere a censeo” – jeg vil stadig advare imod, at vore godsskove affolkes.

Jeg ser det tydeligt, mange steder jeg kender til. Ellers får godserne de kedelige, ensformige naturskove, der let vil blive resultatet af den naturnære skovdrift, især på større, flade arealer. Det er hvad Rolf de Neergaard som halv schweizer har et specielt kendskab til og med rette advarer imod i Skoven 2/07, og som jeg selv nævnte året før i Skoven 8/06.

Med de værdistigninger, som skovene har skaffet godserne i de senere år, må der være råd til at bevare de stedkendte skovløbere, som ejere, skovridere eller skovfogeder ikke mindst på det æstetiske plan kan få et nært samarbejde med. Og tro mig, på lang sigt er det en god investering.

PONSSE

PONSSE GAZELLE

Uovervindelig effektivitet

Ponsse AB

Västsurå

735 91 Surahammar

Tlf. +46 (0)220 399 00

Fax: +46 (0)220 399 01

Sælger for Danmark:

Arnold Carlsson +46-70 399 03 60

Per Hounsgaard +45-24 62 86 82

PONSSE Gazelle er lille men kraftig. En lav egenvægt og en jævn vægtfordeling i kombination med en effektiv kran borger for produktivitet på naturens vilkår. Gazelles store trækraft og gode køreegenskaber er meget værdsatte ved kørsel med læs. Lad jer ikke snyde af Gazelles pæne og smidige udseende: den effektive, firecylindrede Mercedes-Benz dieselmotor, den kraftige K70+ kran og den store trækraft i kombination med det moderne OptiControl styresystem sikrer en aldrig før set effektivitet i denne maskinstørrelse.

Mere nyt fra SkogsElmia

På den svenske skovmesse blev der vist nyt udstyr til transport af energitræ, kombimaskiner til skovning + transport, forbedringer af motorsave og kratryddere, en ny type kratrydder, markedsføring af naturområder, et motorsavsspil, en brændepose, fangtræ og et skur der blev ramt af stormfald.

Flere nyheder

I Skoven 8/07 blev der omtalt nyheder fra SkogsElmia messen der blev afholdt ved Jönköping 31.5-2.6. I dette nummer omtales mere teknik – og vi afslutter reportagen i Skoven 10/07.

Red

Udkørselsvogn til grot på Ponsses næststørste maskine, Buffalo. Lastrummet har bevægelige sider. Under læsning er det 6 m bredt, og det bliver derefter presset sammen til 3 m bredde under kørsel. På den måde kan vognen læsses med den maksimale mængde, 14 tons.

Høst af grot

Et af de nye effekter i svensk skovbrug er grot (=grenar och toppar) som hugges til flis. Sydved er en af de store aktører på området og fortalte hvordan høsten foregår.

Grot høstes på renafdrifter. Det skal ligge i bunker, så det er let at håndtere, og det må ikke være overkørt af maskiner.

Grot ligger sommeren over for at tørre og køres så ud til bilvej med en særligt bred vogn. Her lægges det i store bunker og dækkes med papir for at beskytte det mod regn og sne.

Flisningen sker i vinterhalvåret ved skovvej. Derefter køres flisen til varmeværk eller industri, hvor det

opmåles, og brændværdien beregnes. Der kan derfor gå op til to år før skovejeren modtager afregning.

På en normal grandomineret afdrift bliver flismængden på 40-60% af vedmassen. Hvis der er skovet 200 m³fub er høsten derfor 80-120 rm flis, afhængigt af træart og nedtørring. For at tage hensyn til naturen efterlades omkring 1/3 af grotet på arealet.

En ulempe ved grothøst er at der kan gå op til 2 år før arealet er klar til genplantning, og i den tid kan ukrudt indvandre.

To systemer

I Danmark bruger vi bestandsgående flishuggere som fliser grenene

på stedet, opsamler flisen i en tank og læsser flisen af ved skovvej. Vi sparer derfor udkørsel på den brede vogn – til gengæld må vi bruge en mindre og knapt så effektiv hugger. Det danske system kan anvendes til både tyndinger og afdrifter.

Det svenske system kræver som vist en særlig bred vogn som kun kan anvendes på afdrifter. Fordelen ved dette system er at man kan bruge en stor og effektiv hugger.

HÆK- OG LÆPLANTER SAMT PLANTER
TIL SKOVBRYN OG REMISER

FORSTPLANT
WWW.FORSTPLANT.DK

Markedsføring af natur

De svenske statsskove startede i marts 2007 en hjemmeside til at markedsføre alle former for fritidstilbud i naturen. Formålet er at styrke turismen i yderområder og naturturisme generelt.

Hjemmesiden – www.inatur.se – er åben for private. Man kan få sin egen informationsside for 2.000 SEK om året. Eller man kan få eksponering samt bestillings- og betalings-service for 1.000 SEK om året plus 10% af salget.

Skærmbillederne viser et eksempel på hvordan kunderne oplever brugen af hjemmesiden. Til venstre afmærker man de län (=amter) man vil søge i. Til højre krydser man aktiviteten af – i eksemplet lystfiskeri i ferskvand.

I dette tilfælde var der 13 tilbud, og vi valgte Majblommegårdens fiskepakket. Man kan nu læse en længere historie om stedet, se billeder derfra og se et detaljeret kort over området.

Næste trin er bestilling af plads, hvor man også kan vælge ekstratilbud som smagning af vin og ost fra et lokalt mejeri, eller en badstue opvarmet med brænde. Til sidst går man over til betaling via betalingskort.

Indtil videre er der flest tilbud på lystfiskeri og færrest på jagt. Næste år vil hjemmesiden foreligge på flere sprog, så også udlændinge kan bestille ophold.

Inatur.se er lavet i samarbejde med de norske statsskove i Statskog som siden 2003 har haft en norsk version – inatur.no. Bag den svenske version står desuden en række svenske foreninger for friluftsliv, bl.a. LRF Skogsägarna.

Gå selv ind på www.inatur.se

Automatisk filing

De fleste motorsavsejere har problemer med at file kæden – og nok især med at file den korrekt.

Filing er let nok for de store skovningsmaskiner hvor man bruger en automatisk slibemaskine. Men nu er denne type maskine blevet tilgængelig også for den lille motorsavsbruger.

Der er tale om en forenklet og halvautomatisk maskine. Slibehovedet har fast vinkel, og derfor må kæden vendes når den er slebet i den ene side. Når kæden er kørt igennem én gang standser den automatisk.

Kontakt producent på info@markusson.se

Ny halvautomatisk filemaskine til motorsavskæder.

Husqvarna Trio Brake Kædebremse.

Husqvarna indbygget kædestrammer.

Nyt fra Husqvarna

TrioBrake kædebremse

Husqvarna viste et helt nyt system som gør at kædebremsen også kan aktiveres af den bageste, højre hånd. Over hånden er der monteret en bøjle som bliver aktiveret når sværdet gør en hurtig bevægelse opad. Denne kædebremse aktiveres hvis man snubler under afkvistning af stående træer.

Det nye system kaldes TrioBrake fordi der nu er tre kædebremser på saven. De to øvrige er bøjlen foran den forreste hånd og træghedsmekanismen.

TrioBrake vil efterhånden blive indført på de fleste af de mindre modeller. Den bliver standard på 345 e-serien, tilvalgt uden merpris på 346 XP og tilvalgt mod ca. 200 kr på 353. TrioBrake findes endnu ikke på det danske marked.

Ny 346 XP sav

Husqvarna har forbedret 346 XP, som er en kompakt og relativt let sav til professionel brug til fældning og afkvistning.

346 XP New Edition yder 0,3 hk mere i kraft af lidt større motor på nu 50.1 cm³ med 3.7 hk.

Den har fået "Smart Start" som letter starten. En dekompressionsventil reducerer kompressionen når saven startes, så den nødvendige trækraft nedsættes med op til 40%. Desuden er der en brændstøfpumpe som gør at der kræves færre træk i startsnoren.

Prisen i Danmark er 6.995 inkl. moms.

Manuel kædestrammer

Husqvarna giver nu mulighed for at stramme savkæden uden brug af værktøj. Man frigør kæden med et stort håndtag på siden af saven, og herefter strammes den med et lidt mindre håndtag ved siden af.

Stramningen skyldes at savkæden bliver længere når den bliver varm. Bliver kæden for slap risikerer den at ryge af, er den for stram belastes krumtapaksel og sværd. Dette udstyr findes på 345 e-serien og 455 e-serien Rancher.

En tilsvarende kædestrammer findes også på flere save fra Stihl.

Ny kratrydder

Husqvarna har lavet en ny udgave af kratrydderen til de krævende job – 355 serien. Den er forsynet med den patenterede X-TORQ motor som har højere drejningsmoment og dermed bedre trækraft også ved lave

omdrejninger. Samtidig er forbruget af brændstof omkring 20% lavere, og udslippet af skadelige stoffer er nedsat med op til 60%.

(X-Torq har en særlig indsugning hvor forbrændingskammeret renses med ren luft før der kommer en ny benzin-luft blanding ind. Det giver bedre udnyttelse af brændstoffet. Se Skoven 9/05).

355 FX har Husqvarnas største savklinge. 355 FXT er en vinterudgave med varme i håndtagene.

Husqvarna skriver at vibrationerne i 355 serien er lavere end i andre kratryddere med en motor over 50 cc. Den har en Trio Balance sele som fordeler vægten over skuldre, ryg og hofter. Hoftepudden er fastgjort på en måde så den giver større bevægelsesfrihed og færre anstrengende rygbevægelser. Selen er let at indstille til brugeren.

De nye kratryddere kommer på markedet i efteråret 2007.

Husqvarna 355 F.

Stihl MS 441-W.

Nyt fra Stihl

Nye save

Stihl havde flere forbedringer på deres motorsave:

Stihl MS 441-W er ifølge Stihl udtryk for en ny generation motor-save. Den har et nyt filterkoncept kaldet Tornado hvor luften suges ind i et svinghjul, så de større partikler slynges udad og ledes ud via en separat strøm. Luften bliver altså forrenset inden den går ind i luftfilteret, og der kan gå længere tid mellem rensning og udskiftning af filteret.

Saven har også en ny 4-kanals skylleteknik. Det betyder at brændstof-luft blandingen ledes ind i forbrændingskammeret gennem 4 skyllekanaler og hvirvles kraftigt rundt før tænding. Det medfører et lavere brændstofforbrug og lavere udslip af forurening. Motoren opfylder dermed kravene for udstødningsgasser frem til 2012.

Saven har færre vibrationer end normalt bl.a. som følge af en ny udformning af kæden. Motoren er på 70,7 cm³ og yder 5,6 hk; den vejer 6,7 kg. Det er en 2-Mix motor som giver mindre forurening og lavere brændstofforbrug end en traditionel motor.

Stihl MS 280 har som den første sav i verden "intelligent motorstyring" med elektronisk styret karburator.

Den har en integreret mikroprocessor i tændingsmodulet som overvåger motorens omdrejningstal og regulerer karburatorens magnetventil. Dermed er brændstoffblandingen altid optimal, og accelerationen er bedre. Den bruger mindre brændstof og forurener mindre.

Den fås også i en udgave med et ekstra bremsesystem, Quick Stop Super, som stopper kæden lige så snart man slipper det bageste håndtag.

Motoren er på 54,7 cm³ og yder 3,8 hk. Den vejer 5,4 kg. Den er p.t. ikke på det danske marked.

Stihl MS 192 C-E er en ny letvægtssav som kun vejer 3,3 kg. Den har desuden Stihls Easy2Start system hvor kraften fra startsnoren lagres i en fjeder som gør det lettere at starte saven. Motoren er på 30,1 cm³ og yder 1,8 hk.

MS 192 er egnet til de første tyndinger, træbeskæring, landskabspleje og havearbejde.

Nye krattryddere

Stihl FS 310 er en ny krattrydder med en 4-Mix motor. Der er tale om en 4-takts motor som giver en bedre forbrænding, mindre støj, højere drejningsmoment og mindre udslip (se Skoven 8/03). Motoren kører på olieblandet benzin og er udviklet for at klare nye skrappe krav til udslip.

4-Mix findes på FS 310 hvis motor er 36,3 cm³ og yder 1,9 hk, samt på FS 130 som har en motor af samme størrelse.

Stihl FS 480 W er den mest populære krattrydder til professionel brug og kan nu fås med varme i håndtaget. Motoren er på 48,7 cm³ og yder 3,0 hk og med højt drejningsmoment. Den har meget lave vibrationer.

De to krattryddere er p.t. ikke på det danske marked.

Skovningsmaskiner

Stihl RHMS er en ny .404" kæde til skovningsmaskiner med længere levetid. Alle komponenter i kæden er forstærket, og formen på skæretand og rytter er forbedret.

Det betyder at spændinger i kæden – som leder til træthedsbrud – er reduceret med op til 45%. Kædens statiske styrke er øget med 36%, og drivleddenes levetid er øget med 70%.

Stihl har samtidig lanceret sin egen serie af sværde til skovningsmaskiner. De er i fjederstål af høj kvalitet, og sværddetoppen er lasersvejet med en patenteret styrerille. Sværdet kombinerer derfor stor vridningsstivhed, holdbarhed og elasticitet.

De aktuelle tilbud kan ses på www.stihl.dk

Stihl FS 310.

Kombimaskiner

Det er efterhånden en del år siden man første gang hørte om maskiner der kunne udføre både skovning og udkørsel. Formålet er at nedsætte omkostningerne til skovning af især mindre bevoksninger fordi man ikke skal anvende to maskiner.

En kombimaskine kan løse et tilbagevendende problem ved de første tyndinger. Nemlig at kapaciteten på udkørselsmaskinen er op til dobbelt så stor som på skovningsmaskinen – der skal to skovningsmaskiner til at beskæftige en udkørselsmaskine.

Ved tynding i mindre bevoksninger kan én maskine klare hele opgaven. Ved bevoksninger op til 7-800 m³ kan man sende to maskiner: Én skovningsmaskine og én kombimaskine som skiftevis laver skovning og udkørsel.

Kombimaskiner kan være interessante for små entreprenørfirmaer som vil nøjes med at investere i en maskine.

Valmet viste for fire år siden en maskine som laver skovning og lægger træet i en efterhængt vogn. Alle opgaver klares altså på én gennemkørsel af bevoksningen. Denne maskine er endnu ikke slået an, bl.a. fordi den kun er økonomisk ved bestemte typer af bevoksninger, og fordi man må indgå kompromiser omkring kran, aggregat og vogn.

Andre, bl.a. Ponsse, har lavet maskiner som på kort tid kan omstilles fra den ene opgave til den anden. Maskinen skal altså to gange gennem bevoksningen. Til gengæld er den mere fleksibel, og det er lettere at få en maskine som fungerer optimalt.

Ny kombimaskine

På messen blev vist en ny kombimaskine, Forestline, som er udviklet af far og søn – Nils og Nicklas Bergström.

Forestline er opbygget efter et helt nyt princip. Den består af to dele – dels en basismaskine med kabine og motor, dels forskellige typer af vogne. I dag findes en vogn med processorarm, skovningsaggregat og ekstra hydraulikstation, og en vogn til udkørsel med læsearm og lad. Der er planer om andre vogne, fx med en flishugger.

Basismaskine og vogn forbindes med en patenteret kobling. En kraftig cylinder på basismaskinen føres ind i vognen hvor den låses hydraulisk til en meget stabil sammenkob-

Opfinderen Nils Bergström på Forestline med monteret skovningsvogn.

ling. Det var ikke muligt på messen at se koblingen i brug.

Fordelen ved den særlige kobling er at maskinen kan køres også når den er opdelt, og derfor klares ombytning af vogne på 5 minutter. Hver vogn har sin egen kran, og man undgår at gå på kompromis med størrelse og kapacitet.

Når opgaven er færdig kobles basismaskine, skovningsvogn og udkørselsvogn sammen til én enhed, og hele ekvipagen kan være på én trailer.

Motoren er fra Perkins og på 221 hk (159 kW). Transmissionen er hydrostatisk på alle 8 hjul med to separate pumper, en for hver vogn. Kørehastigheden er 0-23 km/time trinløst.

Den sælges med kraner fra Mowi, Cranab, Loglift eller Foresteri, og med aggregater fra Logmax, SP eller Foresteri.

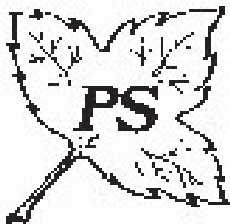
En maskine vejer mellem 7 og 10 ton afhængigt af udrustning. Prisen opgives til 3,5-4 mio. SEK, altså omtrent som en skovningsmaskine.

Den første maskine er købt af en entreprenør i Jämtland som siden november 2006 har kørt 1.500 timer med skovning. Han køber nu også udkørselsvognen. Han mener at denne type maskine vil blive mere udbredt fremover, især til de første tyndinger og ved mindre opgaver (dvs. under 4-5 ha!). Den køres i tre skift – to skift med skovning og et skift med udkørsel.

Læs mere på www.forestline.se

Planter til: Pyntegrønt & juletræer, skov, læ & vildt.

Barrods- & dækrodsplanter

Peter Schjøtt's Planteskole

7361 Ejstrupholm

Tlf. 75 77 25 52 · Fax. 75 77 31 34

E-mail: p.s@planteskole.dk

Se fremtidens fordele på www.planteskole.dk

Ponsse Buffalo Dual er en kombimaskine som her har fået en vogn med komprimerende kæpstokke der presser læsset sammen. Den er derfor egnet til biomasse.

Kombimaskine fra Ponsse

Ponsse har i flere år lavet kombimaskiner på basis af to af deres mellemstore udkørselsmaskiner, Buffalo (14 tons) og Wisent (12 tons). De kan bruges til skovning og udkørsel af træeffekter.

På messen viste de også en maskine i udkørselsversion med vogn og et akkumulerende fældehoved som fælder og læsser træerne i vognen.

Læs mere på www.ponsse.com

Stor flishugger

Denne bestandsgående flishugger er udviklet af entreprenøren LL-Maskiner sammen med Jörgen Nackmar.

De har taget en udkørselsmaskine fra Cat (nu Ecolog 546 B) med en

400 hk motor. Førerkabinen er flyttet frem så der er plads til en 22 m³ flistank bagved.

Det interessante ved maskinen er at den har to motorer – en til fremdrift og en til huggeren. Det giver et lavere brændselsforbrug.

Det er en stor maskine, men den kan nok komme igennem de fleste bevoksninger (den er 2,8 m x 9,2 m og højde 3,9 m). Den har kørt 1.300 timer, og entreprenøren er meget tilfreds med den.

Fangtræ

Svenskerne har større problemer med typografer end herhjemme, især fordi de også havde et stort stormfald i januar 2007.

En af metoderne til at begrænse angrebet er udlægning af fangtræ, dvs. friskskovet træ som ikke er angrebet. Træet forsynes med beholdere (rød-hvide) med feromoner. Det er de duftstoffer som hannerne udsender for at tiltrække hunnerne.

Fælterne sættes op lige inden sværmning. Efter 6-8 uger er feromonet fordampet, fangtræet køres væk, og dermed er den nye generation af biller bragt ud af skoven.

Anbefaling om antallet af bunker med fangtræ er således:

0-10 m ³ angrebet	0 fælter
10-20 m ³ angrebet	2 fælter
20-30 m ³ angrebet	3 fælter
30-40 m ³ angrebet	4 fælter

Fælterne sættes op på en afdrift eller et åbent stykke. Helst ved sydvendte bevoksningskanter med mellemaldrende eller ældre gran. Fælterne placeres 10-20 m fra skovkanten, med en indbyrdes afstand på 20-30 m og tæt på bevoksninger der blev angrebet året før. Undgå placering i skygge.

Træet skal være friskskovet gran, mindst 15 cm diameter og 2-3 meter langt. Det må gerne have fejl der nedsætter kvaliteten, fx råd, krumninger osv. Barken skal være stort set intakt. Hvis man skover med skovningsmaskine skal kvisteknikerne indstilles med lavest muligt

tryk så man ikke fjerner barken.

Billedet viser en model hvor fem stokke er lagt op som en læskærm. Stokkene lægges så de er synlige og eksponeres mest muligt for sol. Enden af stokkene peger mod syd, og feromonposen fastgøres i V'et i skygge.

Man kan også sætte træet op som en pyramide eller et telt, og til denne model bruges stokke ned til 10 cm med den tykke ende opad. Stumper af kviste efterlades, og feromonet fastgøres oppe i spidsen af "teltet". Denne fælde er egnet ved motormanuel fældning.

En tredje model er at lægge en tyk stok på jorden. Vinkelret på denne lægges den ene ende af 3-4 stokke så enden peger mod syd. Feromonet fastgøres på undersiden. Den stok der ligger på jorden må gerne være tør, for den virker ikke tiltrækkende. Denne type kan lægges op af en udkørselsmaskine.

Svenskerne sprøjter fangtræet med pesticider som kan dræbe de biller som lander på fangtræet. Det fraråder Hans Peter Ravn, Skov & Landskab, dog. Pesticiderne virker nemlig afskrækkende på billerne, så fangsten bliver betydeligt mindre.

Motorsavspil

Motorsaven kan bruges til mange ting. I en snæver vending kan den trække et spil som bruges ved indtrækning af træer, bjærgning af biler, indtrækning af nedlagt storvildt, brandbekæmpelse mv.

Motosav med spil fastgøres med den grønne strop til et træ eller lignende, og kan herefter bruges til indtrækning af træer eller lignende.

til et træ eller anden fast genstand.

Spillet findes i to modeller. En motorsav på 2 kW kan trække et spil med 600 kg trækraft, og en sav på 3 kW kan trække 1200 kg. Træk hastigheden er 20-30 m/minut.

Spillet vejer omkring tyve kg. Wiren er omkring 100 m lang, afhængigt af tykkelsen.

De to modeller kaldes Multi VIP 615 og Multi VIP 1000. Prisen er 7.500 SEK, hhv. 11.500 SEK plus moms.

Producenten er Transport & Tank Södertälje AB – transport.tank@telia.com

Utedasset Gudrun

Der er ikke en ulykke der er så stor at den ikke er godt for noget. Producenten af dette nydelige træskur fortalte en – helt autentisk – historie om stormen Gudrun i 2005.

“Om aftenen den 8. januar 2005 faldt der næsten lige så mange træer i Småland som der blev skovet i hele Sverige i 2004. Over 200 millioner træer! De fleste træer faldt på tyttebærgrene og mos. Andre faldt på telefon- og elledninger. Og nogle knuste huse og skure som stod i vejen.

Sådan et træ faldt på Enfrids gamle *utedass*. Dasset havde en gang for længe siden været nybygget, med friskduftende fyrrepanel, pænt slebet sæde og uden snavs over vinduet.

Men tidens tand havde mørnet dasset. Det var både utæt og vejr-bidtet, det var fuldt af træk, og der lugtede dårligt. Hver gang kommunens latrinbil hentede tøndene blev der spurgt: - Hvornår skal Enfrid bygge et nyt dass?

Gudrun kom, Gudrun stormede, og dasset var væk.

Da Enfrid ringede til mig søndag aften fra sin mørke stue, spurgte han taktfuldt om jeg kunne hjælpe ham til at få “nye bekvemmeligheder”, som han kaldte det.

- Hvordan skal det så være, spurgte jeg.

- Jeg vil kunne høre fuglesangen, jeg vil føle nærheden til naturen, jeg vil ikke fryse om vinteren eller slås med fluerne om sommeren. Jeg vil

have et utedass med samme komfort som min søn har i byen, selvom jeg ikke har elektricitet.

- I øvrigt har jeg hørt at kommunen også vil komme med en kæmpeforhøjelse af afgifterne for tømning af latrinen. Så dasset må ikke koste en masse penge hvert år.

- Det var meget på en gang, sagde jeg, men du skal nok få et nyt dass, Enfrid.

Et miljøtoilet som fjerner fluernes interesse og er næsten helt lugtfrit (dvs. et torkloset der ikke kræver

tømning, red.). Et vaskefad hører der selvfølgelig også med, selv om vandet kommer fra en vanddunk.

Belysning til natlige besøg. El-behovet til ventilator og belysning ordnes ved hjælp af et solpanel på taget, koblet til et batteri. Hjemlig hygge skabes med et kludetæppe på gulvet og et billede af kongefamilien anno 1892 på væggen.

Vi monterede dasset på ingen tid. Enfrid så skeptisk på byggeriet, men forsvandt snart ind i dasset og lukkede døren. Vi ventede lang, lang tid på Enfrids tilbagekomst og bedømmelse.

Pludselig blev døren slået op. Ud kom Enfrid med strålende øjne og mundvigene helt op til øreflipperne.

- Tak, Gudrun, råbte han. Du har skænket mig et nyt liv.

Utedasset Gudrun var født.”

Gudrun Fritid

Utedasset er fra Älö Trä som ligger i Småland og laver væg- og tagelementer samt småhuse. Det fås i fire forskellige versioner. Denne kaldes Gudrun Fritid og koster med torkloset og vaskefad 40.800 SEK inkl. moms, plus fragt. Huset leveres klar til montage på fundament. Kontakt Älö Trä, tlf. 0046 492 25005, www.alotra.se.

På dette skur er anbragt symbolet for en kvinde. Dels fordi stormen fik et kvindenavn, dels for at symbolisere at næsten halvdelen af de svenske skovejere er kvinder.

Brændepose

Fra Norge kom en ny type af bærepose til detailsalg af brænde. Et godt alternativ til de traditionelle net der ligger og flyder på tankstationen.

Posen har bærehåndtag og et net i enderne, så brændet kan tørre. Kunden køber et pænt produkt som ikke sviner i bilen og er let at håndtere. Poserne kan stables i flere lag på en Euro palle.

Posen indeholder 10-12 kg brænde. Den leveres som standard med label eller EAN kode, men kan også fås med firma logo. Prisen er omkring 3 kr/stk.

Læs mere på www.tommen.no

Den nye udrensningssav er egnet til udrensning i bevoksninger på 2-5 meters højde.

Udrensning med kædesav

På Husqvarnas stand blev der vist en sav til udrensning efter et helt nyt koncept. Den blev demonstreret af opfinderen, Bengt-Åke Alriksson, som talte varmt og engageret for sin maskine.

Motoren er placeret i en bæresele på ryggen. Den trækker en 12" kædesav der er monteret på en stang med gashåndtag. Saven er placeret i omkring 1 meters højde, idet den er ophængt i en galge som er fastgjort i bæreselen på ryggen.

Saven skal sammenlignes med en traditionel kratrydder med en rundsavklinge som hænger tæt ved jorden. Fordelen ved at hæve saven er at arbejdet er mindre anstrengende. Man står længere fra træerne og kigger lige frem. Det er derfor lettere at vise træerne ud og planlægge arbejdet.

Saven er især god i vanskeligt terræn fordi det er lettere at holde balancen og bevæge sig gennem bevoksningen. Man får et mere naturligt og dynamisk muskelarbejde. Der er god bevægelighed, fordi saven kan bevæges både sideværts og frem-tilbage omkring 1 m. Man behøver ikke at gå helt hen til hver stamme – det betyder færre skridt.

Saven er mere sikker, fordi risikoen for uventede kast er minimal. Man undgår at save i jord eller sten. Savkæden stopper i samme øjeblik man slipper gassen, mens der kan gå ti sekunder før kratrydderens klinge stopper.

Forsøg i Norge har vist at præstationen øges med omkring 20%. Saven er mest effektiv i bevoksninger på 2-5 meters højde hvor brugeren kan have blikket rettet fremad. Der er færre krav til retningsbestemt fældning. Det skulle også være ret let at lære teknikken.

Træerne saves over i omkring 1 meters højde, men det betyder ikke noget ved udrensning. Stødene skyder måske igen, men de skygges snart væk af de tilbageværende træer.

Man skærer kun de træer over som kan konkurrere med de blivende træer og ikke de undertrykte som alligevel aldrig bliver til noget. Saven kan også bruges til at afskære sidegrene op til et par meters højde.

Motoren er på denne sav 35 cm³ (2,2 hk). Brændstofforbruget er 20% lavere end en kratrydder med klinge.

I Danmark vil saven nok være velegnet i selvforryngelser hvor man

Motoren bæres i en sele på ryggen.

vil lave en let udtynding blandt de dominerende træer samt en udrensning af uønskede træarter. Hvis bestanden er meget tæt kan man starte med at lave spor med 2-3 meters afstand med en grenknuser og så bruge udrensningssaven til at tynde i mellemrummene.

For mange af Skovens læsere virker denne sav måske bekendt. Den har ganske rigtigt været omtalt i Skoven 3/05 – med en Stihl motor.

Stihl ønskede dog ikke at videreudvikle saven, men det gjorde Husqvarna som nu har ti save i prøvedrift rundt om i Sverige.

Bengt-Åke Alriksson stillede op på SkogsElmia for at afprøve interessen, og mange besøgende var parat til at købe saven. Da messen sluttede meddelte Husqvarna at den sættes i produktion, og den ventes på markedet sidst i 2008.

Grøfteoprensning

Skov og entreprenør

v/ Peter Nolsøe Petersen
4683 Rønnede . Mobil 2122 1709
e-mail: nolsoe@petersen.mail.dk
Skovfoged Jørgen Fredslund – Mobil: 2370 5338

- Specialmaskine med kipbar undervogn og profilskovl.
- Oprensning af grøfter samt etablering af nye grøfter.
- Nedlægning af rør i overkørsler samt dræn.
- Grødeskæring med mejekurv kommer på Sjælland, Lolland og Falster.

23 års erfaring – høj kvalitet

Nyt flisværk i Faxe

Faxe by vokser, der kommer flere boliger, og der bliver behov for mere varme.

Derfor har Faxe Fjernvarmeselskab nu bygget et nyt flisfyret værk med en 5 MW fliskedel og en 1.200 m³ stor akkumuleringstank. Med tanken kan man udjævne varmeforbruget, så flisfyret kan køre med en mere ensartet belastning; dermed får værket en bedre økonomi. Hele projektet har kostet 26 mio. kr.

Gennem tiden har Faxe Fjernvarmeselskab fyret med både olie og naturgas. Dertil kommer at Faxe Kalk har leveret overskudsvarme som dækker mellem 1/3 og 1/2 af byens varmebehov.

Faxe Kalk kan imidlertid ikke levere mere varme, og byen ville derfor være nødt til at købe mere naturgas. Men nu har man valgt flis som det primære brændsel, og det giver en besparelse for forbrugerne.

DONG spændte ben

Flisprojektet er dog ikke gået glat igennem. Fjernvarmeselskabet afleverede projektet til kommunen allerede i juni 2003, men der gik lang tid med at behandle sagen. Projektet krævede en ny lokalplan, og der kom indsigelser fra DONG Energy fordi flisfyringen ville medføre lavere gasforbrug.

Efter næsten et år godkendte kommunen projektet, men DONG Energy ankede kommunens afgørelse. Der gik yderligere et halvt år inden godkendelsen var stadfæstet i februar 2005.

Så gik selskabet i gang, og det første spadestik blev taget i november 2005. Men i februar 2006 tog Energiklagenævnet sagen op til ny vurdering.

Det fik dog ikke varmeselskabet til at stoppe byggeriet, dels fordi de jo havde fået en afgørelse, dels fordi de skulle holde tidsplanen. De fortalte hele tiden myndighederne hvad der foregik, og der kom ikke påbud om at indstille arbejdet. Prøvekørsler startede i oktober 2006, og værket kørte herefter i hele sæsonen 2006-2007.

Sidste akt i dramaet kom d. 16. maj i år. Politiken skrev hvordan DONG mange steder i landet forsøger at stoppe nye anlæg med biomasse fordi det vil gå ud over afsætningen af naturgas. Det førte til så kraftig medieomtale at DONG Energy allerede samme dag trak sine fem klagesager tilbage fra Energiiklagenævnet.

Også klagen fra Faxe.

Så nu kan Faxeboerne med sindsro nyde den billige varme fra flisfyret.

Kilde: Fjernvarmen 8/2007. Se også Skoven 6-7/07 s. 265 og 274

Polakker bliver hjemme

Svensk skovbrug har i de senere år haft stor fornøjelse af polakker og baltere.

Svenskerne er ikke meget for at arbejde i skoven. I stedet er øst-europæere kommet i tusindvis og har taget sig af plantning, kulturpleje, udrensning og opsætning af barkbillefælder.

Strømmen voksede kraftigt da der skulle ryddes op efter stormen Gudrun i 2005. Nu venter plantning, kulturpleje og udrensning på de mange stormhærgede arealer. Men det er blevet svært at få arbejdskraft.

Lønnen i hjemlandet er steget hurtigere end ventet, så polakkerne bliver hjemme. Det er ikke sjovt at tage til Sverige, bo primitivt langt ude i skoven og være væk fra familien i tre måneder, når lønforskellen mellem Sverige og Polen er lille. Og hvis polakkerne rejser ud vil de hellere til Irland og Storbritannien.

Derfor begynder svenskerne at søge folk endnu længere væk. Der er eksempler på at der er hyret arbejdskraft fra Ukraine.

Kilde: Skogen 5/07.

Lille bonus for certificering

Certificering er ret udbredt i Sverige. Men de private skovejere får ikke ret meget ekstra for certificeringen.

De fire skovejereforeninger er certificeret efter PEFC:

Norra Skogsägarna giver 10 kr/m³ mere på cellulosetræ af nål, men ikke på tømmer – der er ingen efterspørgsel på det.

Norrskog giver 3 kr/m³ ekstra på både cellulosetræ og tømmer.

Mellanskog giver 3 kr/m³ mere for tømmer og cellulosetræ. Der er en vis interesse blandt kunderne, og den er svagt stigende. Til foråret vil de præsentere en aftalepakke for deres leverandører hvor certificering indgår.

Södra giver en bonus på 8 kr/m³ for både tømmer og cellulosetræ. Det meste går til eksport, især til England.

Sveaskog er ejet af den svenske

stat og køber i et vist omfang træ fra private skovejere. Sveaskog er certificeret efter både FSC og PEFC. Hvis slutkunden betaler mere vil de give 5 kr/m³ ekstra – men i reglen kan de få nok fra deres egne skove. Efterspørgslen er stigende på cellulosetræ – men ikke markant – mens tømmer er uforandret.

Stora Enso giver ikke merpris på certificering – der er ikke efterspørgsel.

SCA er det eneste selskab som kun er FSC certificeret. Når de har brug for certificeret træ kan det hentes fra deres egne skove, og efterspørgslen er ikke så stor at de har brug for at indkøbe certificeret træ hos private skovejere. Desuden kan de skovejere der er FSC certificerede tælles på én hånd.

Kilde: Skogen 5/07

Alle priser er opgivet i SEK/m³fub (fastmasse under bark).

En smuk Nordmannsgran kommer ikke af sig selv

BOLS

FORST PLANTESKOLE

LØVETVEJ 30

8740 BRÆDSTRUP

TLF: 75 76 00 43

FAX: 75 76 02 04

E-MAIL: POST@BOLSFORST.DK

www.bolsforst.dk

Sundhed og natur

Af **Ulrika Stigsdottir og Bo Jellesmark Thorsen, Skov & Landskab, Københavns Universitet**

Ophold i skove er velegnede for mennesker der skal stresse af.

Skov- og naturejendomme kan tilbyde en ramme for behandling af depressioner og udsatte sociale grupper. Det vil oftest ske i samarbejde med det eksisterende behandlerensystem.

I et forskningsstudie blev næsten 1000 personer spurgt hvad de ville anbefale en god ven at gøre, hvis han/hun var træt og stresset.

Det første næsten alle anbefaler er: 'Gå en lang tur i skove'. Herefter kom 'Lyt til beroligende musik', fulgt af 'Hvile ud i en stille park'.

Det sidste man ville anbefale er "Tag beroligende medicin". Der er altså ingen tvivl blandt folk i almindelighed om hvad der er sundt for – ja for folk i almindelighed.

Hvorfor har naturen en sundhedseffekt?

Undersøgelsen afspejler en instinktiv viden i folk, der også kan genfindes i talrige nedskrevne historiske kilder.

Så ideen om, at naturen kan spille en positiv rolle for vores sundhed er ikke ny. Det er til gengæld forsøgene på dels at forstå hvorfor, dels at undersøge hvordan denne viden mere systematisk kan omsættes til sundhedsgevinster.

Som et udgangspunkt for at svare på 'Hvorfor?' findes to alment anerkendte og delvist konkurrerende teorier:

1. *AA - Aesthetic Affective Theory* bygger på en antagelse om at mennesket basalt set er en organisme som er udviklet til og tilpasset et liv i naturen. Derfor kan vi i et naturligt miljø hurtigt og nemt vurdere om

det er et trygt eller et utrygt miljø ud fra et overlevelsessynspunkt.

I et trygt miljø kan vi koble af. Vi har rent genetisk ikke udviklet os så langt at vi kan koble af i vores bymiljøer og arbejdspladser, og derfor kan vi ikke basere os på instinkter.

I stedet for må vi anvende alle sanser, og vi må lave en bevidst evaluering af disse for at bestemme miljøets art. Det koster ressourcer, og det stresser.

2. *ART – Attentive Restoration Theory* er beslægtet og beskæftiger sig

Fremtidens terapihave

Skov & Landskab vil udvikle en terapihave til behandling af stressramte. Terapihaven anlægges i Arboretet i Hørsholm og bliver den første af sin art i Danmark.

Inspirationen til den nye terapihave kommer bl.a. fra Sveriges Lantbruksuniversitet ved Malmö. Her er for flere år siden anlagt en terapihave, der behandler patienter med stress, angst og udbrændthed med gode resultater.

Terapihaven udformes af lektor *Ulrika K. Stigsdottir* fra Skov & Landskab i samarbejde med landskabsarkitekter, arkitekter, læger og ergoterapeuter.

Haven skal drives i samarbejde med en ny privat klinik, *StressCentret i Arboretet*. Centret ledes af bl.a. dr. med. *Bo Netterstrøm*, som er speciallæge i arbejdsmedicin og administrerende overlæge på Arbejdsmedicinsk Klinik, Hillerød Sygehus.

Terapihaven bliver på ca. en halv hektar og placeres i den nordamerikanske del af Arboretet (helt mod øst, op til skoven). Desuden vil der indgå flere bygninger - bl.a. drivhuset og gartneriet.

I øjeblikket arbejdes der på at udvikle konceptet, og det sker med støtte fra Realdania. Målet er at haven er detailprojekteret sidst i 2007, og herefter skal der søges midler til selve etableringen. Skov & Landskab håber på at indvie terapihaven i efteråret 2008.

Arboretet i Hørsholm nord for København hører under Skov & Landskab. Arboretet blev etableret i 1936 for at støtte undervisningen i skovbrugs- og havebrugsbotanik. Arboretet rummer 2000 arter og er den største samling af træer og buske i Danmark. Arboretet er åbent alle ugens 7 dage - læs mere på www.arboretet.dk.

Andre projekter. Skov & Landskab arbejder med andre projekter inden for stress, natur og sundhed, bl.a.:

- Hvordan kan man ved design af virksomheders fysiske miljø bevare medarbejdernes trivsel.
- Sundhedspotentiale af parker og naturområder i danske provinsbyer.
- Sammenhængen mellem befolkningens sundhed og brug af grønne områder.
- Fritidstilbud i naturen til unge med spiseforstyrrelser (bl.a. anorexi og bulimi).
- Udeundervisning og brug af grønne områder i folkeskolen.
- Minoritetsgruppers brug af og ønsker til naturen (herunder natursyn).
- Indretning af (offentlige) uderum til børns leg og trivsel.

Læs flere detaljer i pressemeddelelse fra Skov & Landskab (www.sl.life.ku.dk) 18.06.07

Der er to teorier for naturens helbredende virkning: 1. Mennesket er grundlæggende udviklet til et liv i naturen. 2. Sansindtryk fra naturen bearbejdes i hjernen i et system som kræver ret lidt energi. Sansindtryk fra det moderne samfund stiller derimod store krav til vores opmærksomhed. (Foto fra slotsparken på Gissselfeld).

mere detaljeret med hypoteser om, hvordan hjernen bearbejder information. Teorien peger på at der er to måder til at behandle indtryk:

2a. Et Bevidst Opmærksomhedssystem (*Directed Attention System*), som vi anvender til fx kontorarbejde eller til at køre bil. Her tager vi informationerne stump for stump og bearbejder dem.

Dette system har en stor, men begrænset kapacitet. Det kræver en del energi for at fungere, og derfor bliver man træt. Systemet reagerer med at producere kortisol og andre stoffer, der øger puls og opmærksomhed – men kræver endnu mere energi.

2b. I naturen, derimod, anvender vi et andet opmærksomhedssystem, det Spontane Opmærksomhedssystem (*Soft Fascination*). Det system trækker på mere basale hjernefunktioner i en refleksiv løbende 'scanning' af omgivelserne. Selve denne scanning er billig, og derfor frigives ressourcer.

Hvilke muligheder giver det for skovene?

Sygdom koster – og ikke kun for den syge. Når mennesker udsættes for længere tids sygdom vil værdien af tabt arbejdskraft, tab af ekspertise, behandling og plejekomkostninger osv. snildt løbe op i 50-100.000 kr./måned.

Stress, udbrændthed og depressioner er blot nogle af de lidelser, der i dag holder folk ude af arbejdsmarkedet. Disse lidelser har samtidig en karakter, hvor behandlinger med naturen som ramme og centralt element i sig selv kan være et attraktivt og billigt alternativ til andre behandlingsformer. Og i sidste ende får det hurtigere folk tilbage på arbejdsmarkedet.

Derudover kan naturen være en støttende ramme om nogle af de udsatte grupper, vi har sværest ved at håndtere i det sædvanlige behandlingssystem. Det kan være børnehaver og andre institutioner for særligt krævende børn – fx DAMP-børn - og

terapeutiske forløb for spiseforstyrrede unge.

Det er klart, at hvis skov- og naturejendomme skal indgå i sundhedsprojekter af denne art, så kan det sjældent gøres på baggrund af den viden, der findes på den typiske ejendom eller rådgivervirksomhed.

Udfordringen består derfor først og fremmest i at få skabt kontakter til og ideer i samarbejde med det eksisterende behandlingssystem og dem der finansierer det.

Brænde saves og kløves

Mobil brændemaskine diameter op til 70 cm., længden op til 5,5 meter, 24 deler kniv.

Henvendelse:

MRSkovservice – Tlf.: 2028 6748
MRSkovservice@mail.dk

Dalum Papir solgt

Den eneste danske papirfabrik, Dalum Papir ved Odense, er blevet solgt til franske Arjowiggins.

Dalum Papir er førende i Europa på grafisk finpapir af høj kvalitet baseret på genbrugsfibre. Desuden produceres konvolutpapir og kopi-papir på genbrugsfibre. Produkterne sælges under varemærkerne Cyclus og RePrint.

Arjowiggins laver i forvejen et grafisk trykpapir baseret på 100% genbrugsfibre. Med købet får firmaet en markedsandel i Europa på omkring 50%. Markedet for grafisk genbrugs-papir skønnes at vokse med 10% om året.

Arjowiggins får med købet en større produktportefølje, og de kan investere mere i udvikling og markedsføring. Franskmandene får også mere viden om bioenergi og teknik til fjernelse af trykssvæerte.

Sælgerne er de to direktører, Henrik Kaa Andersen og Ole Theilbet som ejer i alt 52%, og Lønmodtager-nes Dyrtsfond og Dansk Erhvervs-investering som ejer hver 24%. Salgsprisen afhænger af resultaterne de næste to år og kan nå op på 470 mio. kr. Henrik Kaa Andersen siger til Jyllandsposten at "det har været en rigtig god forretning for investorerne, og de har fået deres penge flere gange igen".

Dalum Papir havde i 2006 en omsætning på 703 mio. kr og 310 ansatte. Overskuddet var 28 mio. kr. Dalum Papir har salg i 23 lande i Europa, Asien og USA.

Dalum Papir var indtil 1999 ejet af den svensk-finske Stora Enso koncern og havde i årevis givet underskud. Fabrikken blev derefter solgt til de fire sælgere, som løbende har forbedret fabrikken drift.

I juni blev der indviet et anlæg som leverer overskudsvarme fra fabrikken til Odense Fjernvarme, svarende til forbruget i 3300 parcelhuse. Dalum Papir har nu den laveste CO₂ udledning og det laveste energiforbrug forbundet med produktion af finpapir noget sted i verden.

Kilder: *www.dalumpapir.dk* 30.7.07, 13.6.07, *Jyllandsposten* 31.7.07. Se også *Skoven* 3/07, s. 153

Fyrretræsmøbler fra danske Flexa Group laves fremover af russisk træ.

Møbelfabrik køber skov i Rusland

En dansk møbelindustri vil nu skove sit eget træ i Rusland. Flexa Group A/S har købt retten til skovning af 813.000 ha i 46 år – det er lige så meget som Sjælland og Lolland-Falster tilsammen. Skoven ligger i Karelen, lige op til Finland.

Flexa oplyser at formålet er dels at sikre sig adgang til råvarer, dels at få kontrol med træets miljøegenskaber. Flexa vil søge at få FSC certifikat på skovdriften.

Ud over hugstretten har Flexa købt to savværker og en komponentfabrik i Rusland. Flexa bliver nu selvforsynende med fyrretræ og er dermed mindre afhængig af træ fra Sverige og Finland.

Flexa Group A/S i Hornsyld (mellem Vejle og Horsens) er en dansk ejet virksomhed som sælger møbler i 40 lande. Flexa laver kvalitetsmøbler i fyr til børn. Målet er at møblerne skal være gennemtænkte og robuste så de kan holde til dagligt slid.

Flexa er grundlagt i 1972 med produktion af etagesenge, men har nu et bredt sortiment. Før købet af de russiske virksomheder havde Flexa 800 medarbejdere og en omsætning på 800 mio. kr om året.

Produktudviklingen foregår i Hornsyld. De næsten færdige møbelkomponenter bliver lavet på egne fabrikker i Estland og Kina. Møbel-delene bliver sendt til tre "Lak & Pak" enheder i Hornsyld, Suffolk i Virginia i USA og Suzhou i Kina hvor de bliver slebet, lakeret og pakket til endelige produkter.

Det er så vidt vides første gang en dansk møbelindustri sikrer sig

kontrol med miljøforholdene i hele værdikæden – lige fra skoven til den endelige forbruger. Flexa siger at de mærker et stigende pres fra kunderne for at levere miljørigtige møbler.

Kilder: *Fagbladet TIB* april 2007 og www.flexa.dk

**Vi importerer
nordmanns-
granfrø direkte
fra Ambrolauri
Tlugi afd. 10**

BOLS

**FORST
PLANTESKOLE**

LØVETVEJ 30

8740 BRÆDSTRUP

TLF: 75 76 00 43

FAX: 75 76 02 04

E-MAIL: POST@BOLSFORST.DK

www.bolsforst.dk

Automatik i brændeovne nedsætter forurening

Udslip af partikler nedsættes med et enkelt udstyr.

Man kan nu få brændeovne med en automatik som på én gang sikrer en effektiv forbrænding, lavt udslip af partikler, og lavt forbrug af brænde.

Det er en af de større producenter af brændeovne, Aduro, som nu lancerer Aduro-tronic. Den virker mekanisk uden brug af elektricitet.

Lavere forbrug

Der er ifølge Aduro en væsentlig forbedring, både hvad angår betjening og forbrug af brænde:

- En svanemærket Aduro brændeovn med Aduro-tronic kræver meget lidt betjening af brugeren, idet luftspjældet indstilles automatisk ved opstart. Der skal fyres med 2 kg træ for hver 3 ½ time.

- En brændeovn der betjenes manuelt med åbent opstartsluftspjæld skal indfyres med 2 kg. træ hver 2. time for at holde sig i gang. Overholdes dette ikke, vil gløderne brænde væk, og der skal tændes op på ny.

Aduro har beregnet forbruget på årsbasis for en ovn der anvendes i 7 timer om dagen, 4 dage om ugen, 6 måneder om året:

- * En Aduro ovn med Aduro-tronic vil bruge 416 kg og udlede 1,38 kg partikler.

- * En anden brændeovn med konstant åben primærluft vil bruge 728 kg brænde og udlede 9,1 kg partikler.

(Tekniske data og partikeludslip stammer fra en afprøvning hos Teknologisk Institut).

Med Aduro-tronic bliver forbruget af brænde altså næsten halveret, man skal bruge mindre tid til betjening for at få den rette temperatur – og der er langt mindre udslip til omgivelserne.

Aduros brændeovne er udviklet og testet på Teknologisk Institut, hvor især partikelforurening har været i fokus. Aduros ovne og den nyudviklede Aduro-tronic automatik forhandles gennem førende bygge- og markeder over hele landet og i en række lande i Europa.

Den vejledende udsalgspris for Aduro-tronic er 1.495 kr. Prisen for en Aduro brændeovn begynder ved ca. 5.000 kr. inkl. moms. Nærmeste forhandler oplyses på telefon 70 27 47 03 eller på www.aduro.dk.

Aduro-tronic regulerer lufttilførslen og begrænser udslip af partikler.

Nøje styring

Brændeovnes forurening har ikke kun interesse for naboerne, men også for skovbruget. For målinger fra DMU har vist at brændeovne står for langt over halvdelen af udslippet af partikler herhjemme.

I villakvarterer med mange brændeovne kan det på visse dage føre til lige så meget forurening som på stærkt trafikerede gader. Det vides dog ikke om partiklerne fra brændeovne er lige så sundhedsskadelige som partikler fra dieselmotorer.

Under alle omstændigheder har det bragt fokus på brænde og bræn-

deovne. Derfor har skovene også interesse i at der gøres noget for at mindske forureningen.

Nyere undersøgelser fra DMU har vist at det er ret få brændeovne der står for langt det meste af udslippet. Det kan være ældre ineffektive ovne, eller ovne der fyres med vådt træ eller affaldstræ.

Nye brændeovne brænder generelt rent, effektivt og miljøvenligt, når de betjenes rigtigt. For at opnå optimal forbrænding, skal luften til brændkammeret imidlertid styres meget præcist, med få minutters interval, og det skal ske hver gang der lægges træ i brændeovnen.

Der har været foreslået forskellige tekniske løsninger, bl.a. installation af filtre der kan fjerne partiklerne. Men en mere elegant løsning er at sørge for at der slet ikke dannes partikler.

Derfor er det glædeligt at se at det er muligt at finde en enkel løsning. En løsning som oven i købet er billig og formentlig kan tjene sig hjem på kort tid i form af sparet brænde.

sf

*Kilde: Pressemeddelelse 17.8.07.
Læs om brændeovnes forurening i Skoven 5/07, 12/06 og 1/05*

Aduro ovne kan brænde rent så man kan se flammerne gennem ruden. Denne Aduro 2 tilbydes i øjeblikket til 4.995 kr hos Bauhaus, og hertil kommer ca. 1.500 for Aduro-tronic.

Skovbrande i Grækenland

Grækenland blev meget omtalt sidst i august på grund af mange skovbrande, især på den store halvø Peloponnes. Der er 65 som er omkommet, mange landsbyer er gået til, og store landbrugsarealer med bl.a. oliventræer er gået til.

Mange fattige bønder er ruineret, fordi deres bolig og livsgrundlag er ødelagt. Der er ikke tradition for at forsikre sin ejendom i Grækenland, og heller ikke for at staten hjælper de nødstedte.

Brandene blev ekstra kraftige fordi landet har været ramt af heдебølge. Skovene er meget tørre, og samtidig har der været kraftig blæst.

Teorier

Der har været en række teorier om årsagen til skovbrandene, men ikke meget konkret viden. Mange mener at brandene er påsat, bl.a. fordi de er opstået inden for få dage. Flere gange er der startet adskillige brande inden for et lille område på få timer.

Lad os tage nogle af teorierne:

1. Brandene er politisk motiverede. De startede den dag der blev udskrevet valg til parlamentet. Brandene skal skade den konservative regering som kritiseres for at de siden 2004 har skåret ned på brandberedskabet. Andre giver USA skylden, og regeringen svarer igen ved at pege på terrorisme.

De mange forskellige bagmænd hænger nok sammen med at landet har tradition for konspirationsteorier. Mere end 2/3 af grækerne tror at der ligger en samlet plan bag de mange brande.

Meningsmålinger efter brandene viser dog faldende tilslutning til både de konservative og socialisterne. Grækerne er vant til uduelige og ineffektive regeringer, og begge de store partier får ansvaret for det ringe beredskab.

2. Regeringen taler også om hærværk og grov pyromani.

3. Der kan være tale om forsikringssvindler. De fleste ejendomme der er ramt er dog slet ikke forsikret.

4. Brandene skyldes personlige opgør i lokalområdet hvor man ødelægger modpartens ejendom.

5. Det kan være planlagte brande med henblik på at fjerne buskads eller give bedre græsning, og branden

Satellitfoto af det sydlige Grækenland lørdag d. 25. august. Med rødt er markeret de områder hvor der er skovbrande. Athen er øverst, lige til højre for den kraftige røgfane. Foto: NASA, fra Aqua satellitten.

Skovbrand på Kreta d. 19. august, 35 km SØ for Chania. Branden blev slukket i løbet af dagen. Copyright Hans Ishøy / retouche.dk

er så kommet ud af kontrol. Eller det kan være selvantændelse i uregulerede lossepladser.

6. Brandene skyldes økonomisk vinding og jordspekulation. Brandstifterne vil købe de afbrændte arealer for at anlægge plantager eller byggeri.

Disse motiver har været ret åbenlyse, også i tidligere år, når der har været brande i attraktive kystområder eller i udkanten af større byer – hvorefter der kort efter starter

byggeri. Men det kan stadig ikke forklare brandene i mange andre dele af landet.

Når det kan betale sig at afbrænde skov hænger det sammen med at skovene er underkastet en meget stærk beskyttelse. Det er næsten umuligt at ændre skov til anden anvendelse, fx landbrug eller bebyggelse.

Men hvis skoven er brændt er den jo ikke længere skov, og så er det lovligt at lave hvad som helst.

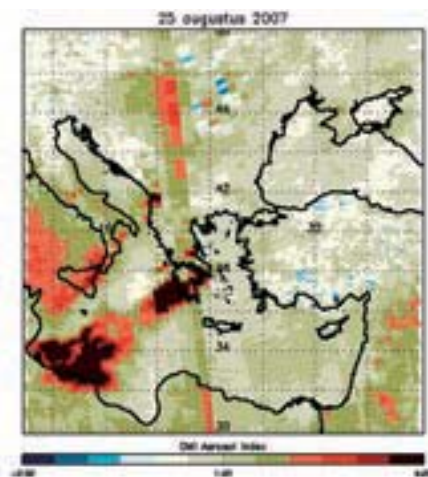
Ingen kan nemlig bevise at der har været skov på stedet.

Greenpeace har kaldt staten for den største brandstifter. Staten har ikke sørget for at lave et nationalt jordregister, og derfor har den enkelte ikke incitament til at beskytte sine skove. Staten har heller ikke sørget for kortlægning af skovene, og den har ikke afklaret reglerne for udnyttelse af skove.

Man burde derfor lave en registrering af arealanvendelsen i hele landet. Samtidig bør man så give mulighed for – på visse betingelser – at ændre arealanvendelsen, så borgerne ikke fristes til at tage sagen i egen hånd – eller i egen benzindunk. *sf*

Den 27. august er røgskyerne nået til kysten ud for Libyen. Foto: ESA.

Målinger af aerosoler (røgpartikler) viser tydeligt hvor langt røgen er nået.

LAG'er i 57 kommuner

Et af elementerne i Landdistriktsprogrammet er stiftelse af Lokale Aktionsgrupper – LAG'er.

Fødevarerministeriet oplyste 1. september at der nu er stiftet 48 lokale aktionsgrupper i 57 kommuner – nogle grupper dækker således 2-4 kommuner. Der er kun 6 kommuner som endnu ikke har en LAG. Der er valgt mere end 500 lokale ildsjæle til bestyrelserne.

Der er afsat cirka 110 mio. kroner om året til de lokale aktionsgrupper. De skal bruges til at støtte projekter, der kan give liv i området og lokale arbejdspladser.

LAG'erne skal blandt andet tage initiativ til nye aktiviteter, støtte og vejlede projektmagere, oplyse om tilskudsmuligheder i programmet og indstille støtteegnede projekter. Grupperne skal også være med til at tegne et mere positivt billede af landdistrikterne, og de skal sikre, at der er sammenhæng med indsatsen i kommunerne og regionerne.

Man kan følge med i udviklingen i det nationale og lokale arbejde og tegne gratis abonnement på nyheder på www.landdistrikter.dk

Kilde: www.fvm.dk 1.9.07

Certifikat for entreprenører

Skoventreprenører arbejder i stigende grad over landegrænser. I grænseregioner er det dagligdag, men mange tager også udenlands når det kniber med arbejde derhjemme. Eller når der er stor efterspørgsel i andre lande – som fx efter stormfald.

Det skaber problemer for skov ejerne. De er ikke sikre på om entreprenøren er pålidelig, fordi der findes ikke noget fælles europæisk anerkendt certifikat for skoventreprenører.

Entreprenørerne har også efterhånden behov for et certifikat, når de arbejder i skove hvor skovdriften er certificeret efter PEFC eller FSC.

Nogle lande i Europa har derfor udviklet certifikater. Og der er en fælles anerkendelse mellem certifikater fra Holland og Tyskland.

Men bilaterale aftaler er en tung proces. Derfor vil den europæiske forening for skoventreprenører – ENFE – nu udvikle det såkaldte EFECT: European Forest Entrepreneurs Certificate.

EFECT vil definere de vigtigste kriterier for god praksis. Det skal godkendes af de lokale medlemmer af ENFE, af PEFC, FSC, de enkelte landes statsskovbrug og fagforeninger.

Når EFECT bliver udbredt vil det blive nemmere for entreprenører at søge job i andre lande. Og det bliver lettere for skovejere at engagere udenlandske entreprenører.

Skovejere er sikre på at entreprenørerne har visse grundlæggende

kompetencer. Der er mindre risiko for retssager som følge af dårligt udført arbejde. Og det forbedrer sikkerheden i skovarbejde.

For at sætte gang i arbejdet afholder ENFE et seminar i oktober i Berlin. Målet er at skabe en fælles forståelse i hele trækæden for et certifikat, inddrage synspunkter fra alle aktører på området, og træffe beslutninger om de næste trin i udviklingen af EFECT.

Kilde: ENFE News July 2007
– www.enfe.net

IDEAS GROWING

VI UDSØGER DE BEDSTE
PLANTEPARTIER – SKOVDRIFT –
VI KOORDINERER LEVERING-
GERNE OG PLANTERNE VIL ALTID
VÆRE KLAR TIL AFTALT TID – VI
RÅDGIVER VORES KUNDER OM
PLANTEVALG – VI HAR OVER 15
ÅRS NÆRT SAMARBEJDE MED
DANSKE PLANTESKOLER – VI
VOKSER MED VORES KUN-
DER – UBEGRÆNSET
UDVALG – VI LEVER I
SKOVEN

FORSTPLANT

BESØG WWW.FORSTPLANT.DK
OG KONTAKT PLANTEMÆGLERNE:

JENS HOUKJÆR 76 82 90 90
THOMAS STENHOLDT 20 28 00 97
STEEN HOUGAARD 86 54 53 20

Havørnen stresser skarven

Bestanden af skarv har igennem en årrække været stigende, og fuglene har etableret stadigt flere kolonier. Men nu er der tegn på at havørnen stresser skarven – i hvert fald i nogle af kolonierne.

Landets for tiden største skarvkoloni ligger ved Tofte Sø i Lille Vildmose. For få år siden var der mere end 4.000 par, men i år er antallet af reder faldet med omkring 1.000. Det sker samtidig med at et par havørne har etableret sig i området. Tidligere naturvejleder Thorkild Lund peger på at skarverne bliver forstyrrede af ørnene når de kommer i februar og marts og skal etablere territorier.

Det samme fænomen har man set ved Brændegård Sø på Sydfyn. I starten af 1990'erne var det landets største koloni med over 7.000 par. I 1997 slog et par havørne sig ned i nærheden af skarvernes koloni, og i dag ses op til 6 havørne i skarvernes yngletid. Antallet af skarvredere er faldet støt – i 2006 var der 3.000, og i år er antallet faldet yderligere.

Ved Bognæs i Roskilde Fjord har der i tre år været et par havørne. Og kolonien af skarver er i år gået tilbage med en tredjedel i forhold til 2006.

Havørnen kan genere skarven på flere måder. Den kan direkte gå på jagt efter fuglene, eller den kan presse skarven til at gylpe fisk op som var tiltænkt ungerne. Endelig kan ørnen medføre så mange forstyrrelser i kolonien, at krager, skader og måger får mulighed for at tage skarvernes æg.

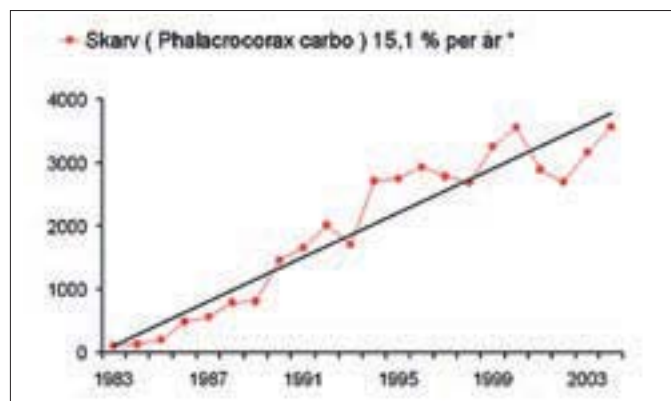
Efter at havørnen i 1996 genindvandrede efter næsten 100 års fravær, har den bredt sig så meget at den er ved at blive skarvens naturlige fjende. Derfor mener Dansk Ornitologisk Forening at man bør afstå fra regulering af skarven som det sker nogle steder ved at sprøjte æg med paraffinolie eller ved at fjerne reder.

I 2006 var der 61 kolonier af skarver med godt 37.000 par i Danmark. Samme år ynglede 16 par havørne her i landet, og de fik 24 unger på vingerne.

Kilde: www.dof.dk 14.6.07, www.dofbasen.dk. Fotos: Jan Skriver

Skarven bliver nogle steder presset af havørne, så antallet af reder falder.

Vækst i ynglebestanden af skarv 1983-2004, hvor bestanden de første år er sat til indeks 100.

De store sorte fugle ses tit i luften omkring skarvkolonier.

Skovbrugsmuseet

Svampekendskab

Efteråret er tid for indsamling af svampe. Hvis man er usikker på hvad det er man har fundet kan man lægge vejen forbi Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum i Hørsholm.

Svampene gennemgås af Foreningen til Svampekundskabens Fremme, som også kan give råd om hvilke svampe man kan bruge i madlavningen. Det foregår alle søndage i oktober fra kl. 14 - 15.45.

De to første søndage kan man også høre om anvendelse af vildt i køkkenet. Der fortælles om flåning og forlægning af vildt og fisk, og der tilberedes smagsprøver der kan inspirere til madlavningen derhjemme. Det foregår d. 7. og d. 14. oktober kl. 11-15.

Robin Hood

I efterårsferien er der aktiviteter for børn der kan skyde med bue, kaste med økse, kæmpe med stokke, klatre i træer eller flå vilde dyr. Det foregår mandag d. 15. – søndag d. 21. oktober kl. 10-15.

Allehelgen

Sidst i oktober er det allehelgensaften. Børn kan lære hvordan man

Efteråret er svampetid. Foto: Marianne Østergaard

udhuler et græskarhoved eller lave en lygte af en roe. Det er søndag d. 28. oktober kl. 11-15. Og på selve allehelgensaften er der familieaften på museet i lommelygtens skær – onsdag d. 31. oktober kl. 18-21.

Museet

Museet er åbent tirsdag-søndag kl. 10-16. Entré 40 kr., børn og unge under

18 år gratis. Café Sneppen er åben i museets åbningstid, tlf. 45 76 18 62.

Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum, Folehavevej 15, 2970 Hørsholm. Tlf. 45 86 05 72. www.jagtskov.dk

INTERFORST

FAE Danmarks største sortiment sten- og grenknusere samt stubfræsere

- Sten- og grenknusere af højeste kvalitet fra 50-600 hk.
- Området klar til nyplantning efter kun en overkørsel.
- Stubfræsning fra 120-280 hk.
- Stenknusere ideelle til vedligeholdelse af mark- og skovveje.

Klik ind på www.interforst.dk
og se vores store udvalg!
Her har vi også et stort brugtmarked
med forskellige FAE modeller!

Blåkildevej 8, Stubberup, 5610 Assens
Tlf. 64 79 10 75 Fax 64 79 11 75
Mobil 40 56 77 46 info@interforst.dk

VI KAN KUN SÆLGE HVAD VI SELV TROR PÅ

- Køb af træ på roden
- Maskinskovning
- Udkørsel af træ
- Maskinplantning
- Oprilning
- Rydning af stød og kvas
- Knusning
- Reolpløjning
- Rodfræsning

Skoventreprenører

Skovgade 20
7300 Jelling
Biltel. 22 25 50 21
20 73 71 73
Fax 76 80 14 00

GODE BILISTER KØRER SIG TIL EN BILLIGERE BILFORSIKRING

Ring 54 70 77 84 eller besøg www.gf-forsikring.dk

GF FORSIKRING

GF-Skov og Natur · Torvet 11, Postboks 16 · 4990 Sakskøbing · klub129@gf-forsikring.dk

I år yngler der 50-60 par traner over hele landet og i mange forskellige levesteder. Fra skovmoser på Bornholm, over åbne hedemoser i Thy og i de senere år også i næringsrige moser i varierende grad af tilgroning. Foto: Jan Skriver.

Tranen yngler igen på Sjælland

Tranen er i år dukket op på Sjælland efter næsten 200 års fravær. Et par har etableret sig i Holmegårds Mose ved Næstved. Og i reservatet Bøtø Nor nord for Gedser har et tranepar en unge.

Dansk Ornitologisk Forening forventer at tranen de næste år vil sprede sig til flere lokaliteter på Sjælland og Øerne. Den kan yngle i områder som Saltbækvig og Åmosen på Vestsjælland, og herfra kan den måske brede sig til mindre moseområder.

Stigningen i tranebestanden skyldes bl.a. at der laves genopretninger af vådområder og at vandstanden hæves i mange moser. Den kræver at vandstanden er mindst 30-50 centimeter, så den kan ruge i sikkerhed for rovdyr.

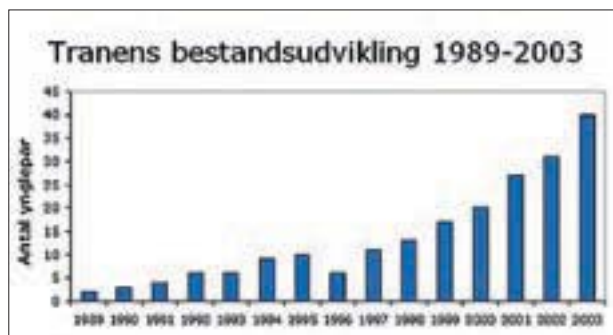
Tranen foretrækker afsidesliggende lokaliteter med begrænset

færdsel, men den er ikke så sky som tidligere. Den skal have fred på sit ynglested, men den kan godt yngle i små moser ret tæt på byer.

Danmark huser i år mindst 50-60 par traner. Omkring Skagen Odde er der 10-11 par, Læsø rummer 4 par, og i Thy er der 20 par. Vejlerne, Store Vildmose og Lille Vildmose har alle 1 par. I den sydlige del af Jylland er der 7 par, mens Bornholm har 10-12 par.

Det menes, at tranen har ynglet i Danmark siden cirka 5.000 år før vores tidsregning. Der findes mindst 59 stednavne, der har "trane" som en del af navnet, bl.a. Tranekær og Tranemose. Tranen forsvandt i løbet af 1800-tallet og vendte tilbage som ynglefugl i 1952 i Råbjerg Mose i Nordjylland.

Kilder: www.dof.dk 9.7.07, www.dof-basen.dk

Bestanden af traner har været i støt stigning siden sidst i 1980'erne. Kilde: DOF.

KLØVNING

Få mere ud af kævlerne til brænde
Kløvning af stammer i op til
Ø 95 cm og 3 mtr's. længde

Strandgaard Kløvning
40539732

www.strandgaardsbraende.dk

Skovbrugsentreprise

Gentilplantning af stormfaldsarealer

Gammel skov, og juletræsarealer, med robust plantemaskine, med rod/grenklipper.
Uforpligtende tilbud gives!

Skoventreprenør **Michael Pedersen** Tlf. 20 33 67 13 . www.skovplant.dk

Maskinel/manuel plantning . Opsætning/ nedtagning af hegn . Oparbejdning af juletrær/pyntegrønt
Afskærmet sprøjtning/udlægning af gødning . Manuel skovning

Fri teltning nu permanent

Statsskovene startede i 2004 et forsøg med fri teltning i 44 statsskove. Efter der er indhøstet erfaringer er ordningen nu gjort permanent.

Som noget nyt får man lov til at bruge et lille stormkøkken af Trangia-typen. Efterhånden vil der også blive inddraget flere skove end de hidtidige 44 under ordningen.

Erfaringerne viser, at problemerne med affald har været minimale, og at brugerne i øvrigt generelt har forstået at tage de nødvendige hensyn.

“Forsøgsordningen har vist, at der er interesse for fri teltning,” siger miljøminister *Connie Hedegaard*.

“Det er helt unikke naturoplevelser man kan få ved selv at slå sit telt op i skoven, især når det sker under respekt af flora og fauna, naboer mv.”

“Det her betyder ikke, at vi har indført Allemandsretten med fri teltning overalt i naturen i Danmark. Den nye ordning gælder i en del statsejede skove og andre naturarealer og ikke i privatejede skove.”

“Men det er vigtigt for mig, at danskerne bruger vores natur. En vigtig forudsætning er, at naturen er åben for alle, så vi kan lære de kommende generationer, hvordan man bruger naturen på en ordentlig måde.”

Ved udpegningen af skove og udarbejdelsen af reglerne for Fri teltning har Skov- og Naturstyrelsen taget hensyn til om plante- og dyreliv kunne tåle et slid, og der er taget hensyn til naboer herunder campingpladser mv.

Pressemeddelelse fra Miljøministeren 13.5.07

Man må slå telt op hvor man har lyst i 44 statsskove – og flere kommer til.

Regler for fri teltning

Af hensyn til slid på naturen, sikring af flora, fauna, hensyn overfor naboer osv. har statsskovene sat visse begrænsninger for teltningen:

- Man må kun have 1 overnatning samme sted, højst 2 telte samme sted og højst 3-personers telte.
- Teltene skal være uden for synsvidde fra drifts- og beboelsesbygninger, herunder f.eks. naboer og campingpladser, samt bilveje.
- Åben ild er tilladt på de bålpladser, som er indrettet i de angivne skove.
- Feltkøkken må kun anvendes ske, hvis man bruger stormkøkken, hvor brænderen er indelukket, fx Trangia. Der skal iagttages alle nødvendige hensyn til brandfare, hvilket fx betyder, at man ikke må sætte stormkøkkenet på blade, nåle eller andet brændbart materiale. Sæt gerne stormkøkkenet på en sten eller andet lignende ikke-brændbart materiale.
- Den angivne skov kan være lukket for brug af åben ild grundet tørke, og så er stormkøkken heller ikke tilladt. Evt. lukning af skove med Fri teltning vil være angivet på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside samt evt. med opsatte skilte ved skovens indgange
- Det er ikke tilladt at bruge motoriseret transport på skovens veje.
- Teltning er ikke tilladt på de strandbredder og klitter, som hører til visse af skovene.
- Efter endt brug skal man rydde op efter sig og tage sit affald med. I nogle af skovene eller nabo-skove er der bålpladser, skralde-spande mv. Disse kan frit benyttes af “den stille skovvandrer”.
- Motoriserede køretøjer skal parkeres på parkeringspladserne.

Reglerne for Fri teltning samt oversigt over de skove, hvor Fri teltning er tilladt kan ses på www.skovog-natur.dk > Ud i naturen > Temaind-gange > Den stille skovvandrer > Overnatning i naturen

Fleksibel styrke...

1

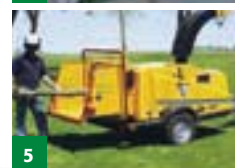
2

3

4

5

- 1: SC 352
- 2: BC 1000 XL
- 3: SC 60 TX
- 4: SC 252
- 5: BC 150

Mere end blot maskiner...

S&H Teknik A/S er importør af Vermeer produkter til det Danske og Norske marked.

Vi tilbyder salg og service af bla. Vermeer, Cetco samt Sherrill fra vores 2 afdelinger i henholdsvis Tørring og Greve.

S&H teknik A/S er ejet af det svenske Söderberg & Haak AB.

Hovedafdeling:

Elektronvej 8
2670 Greve

Service Jylland:

Sønderbrogade 90
7160 Tørring

Tel. 44 99 11 88

Fax. 44 95 55 88

www.shteknik.dk

Nyt logo for Valtra importør

Valtra traktorer har i to år været importeret af LMB Danmark som er ejet af den svenske Lantmännen koncern. Firmaets logo har været bogstaverne LMB omgivet af en rød firkant.

LMB Danmark får nu et nyt logo. Det består af en grøn spire samt "Lantmännen Maskin" som er et af de 10 forretningsområder i Lantmännen.

Brugerne i Danmark mærker ikke nogen ændring. Salg og service sker fortsat gennem den sædvanlige forhandler. Det nye navn og logo anvendes kun af LMB Danmark og ikke af forhandlerne.

Lantmännen

Lantmännen er en af de store koncerner i Norden inden for jordbruget. Sidste år havde Lantmännen en omsætning på 32 mia. SEK og 13.000 medarbejdere, og den havde virksomhed i 19 lande.

Lantmännen kan føre sin historie tilbage til 1850. Efter en række fusioner stiftes Svenska Lantmännen i 2000. Firmaet arbejder i dag inden for bl.a. korn og foderstoffer, planterefærdling, landbrugs- og entreprenørmaskiner, brændstof og smøremidler (herunder biobrændsel), kornmøller, bagerier og kyllinger. Læs mere på www.lantmannen.com

I Danmark har Lantmännen 2.500 ansatte og en omsætning på 4 mia. SEK. De ejer bl.a. Schulstad (brød), Danpo (kyllinger), Havnemøllerne (mel), Hatting (frosset brød) – samt LMB Danmark med en omsætning på 690 mio. SEK.

Lantmännen Maskin og LMB

Lantmännen Maskin har afdelinger i Danmark, Norge og Sverige med en omsætning på 3,9 mia. SEK, og de har hovedkontor i Malmö.

LMB Danmark A/S blev grundlagt i 1993 og startede med import af Case IH traktorer. Året efter kom Claas høstmaskiner. I oktober 2005 overtog LMB Danmark importen af Valtra traktorer og Claas traktorer og stoppede samtidig med Case IH.

LMB Danmark står i dag for markedsføring af Valtra og Claas i Danmark gennem forhandlere over hele landet. Kontoret ligger i Brøndby, og der er 23 ansatte. Administration er fælles for de to varemærker, mens salg, service og markedsføring er helt adskilt.

Det nye logo for LMB Danmark som importerer bl.a. Valtra traktorer.

Her samles det gods som skal sendes til Valtra og Claas forhandlere i Jylland.

Reservevedelslager

Salget af reservedele til Sverige, Danmark og Norge styres fra hovedkontoret for Lantmännen Maskin i Malmö. Der ligger 80.000 dele på lager som hver nat leveres over hele Skandinavien.

Ordrer på dele kommer ind i løbet af dagen og pakkes. Sidst på dagen afgår pakkerne pr. lastbil eller fly og bliver i løbet af natten fordelt til alle 170 forhandlere. Chaufføren låser sig selv ind og lægger pakken.

Skulle der mangle dele på centrallageret kan de komme i løbet af natten fra producentens central-lager. Der er over 1 million dele i kataloget.

Især i høstperioden kan der være brug for en reservedel her og nu. I så fald kan den danske forhandler sende en bil til Malmö og selv hente

delen. Om sommeren er der åbent 90 timer om ugen.

De enkelte forhandlere rundt om i landet har et meget begrænset lager som stort set kun omfatter sliddele. Alle andre dele skal altså leveres fra Malmö.

Der er flere fordele ved at gå fra centrallager i hvert land til ét centrallager for tre lande. Omsætnings-hastigheden er øget fra 1,8 til 4 – nu omsættes hver del altså i snit 4 gange om året, og det er et højt tal. Det betyder generelt lavere omkostninger (og måske lavere priser til kunderne?). Det betyder også at man kan tillade sig at have mange flere varenumre på lageret.

Man kan også bemærke at Lantmännen Maskin håndterer to traktormærker under samme tag (i Sverige er det tre, for her importerer man også Fendt traktorer). Hver producent kan godt føle de mister noget – men de økonomiske fordele ved at have fælles lager er endnu større.

sf

HJORTHEDE
PLANTESKOLE A.S.

PLANTER TIL:

- SKOV
- LÆHEGN
- LANDSKAB
- JULETRÆER
- PYNTEGRØNT
- SKOVREJSNING

- Sender til hele DK!

Tlf. 86 68 64 88

Fax 86 68 64 40

www.hjorthede.dk

2.500 træhuse om året

Dansk Byggeri skønner at der opføres omkring 2.500 enfamiliehuse af træ om året i Danmark. Det er et tal der har været nogenlunde konstant de sidste tre år.

Der opføres for tiden 16.000 enfamiliehuse om året. Heraf skønnes træhusene at have en markedsandel på 15%. Der er ikke tale om en egentlig optælling, men et "kvalificeret gæt".

Der er 15 firmaer som udelukkende bygger huse i træ. Heraf er de 6 danske, mens resten er svenske og estiske.

Den vigtigste årsag til at vælge et træhus er prisen. Et træhus koster typisk omkring 6.000 kr/m², mens et muret hus er oppe på 10-20.000 kr/m². Desuden slår producenterne på at træhuse har et godt indeklima.

Træbranchens Oplysningsråd lavede en opgørelse over antallet af træhuse i 2003 gennem en rundspørge inden for branchen. De kom frem til at der blev opført 1.200 træhuse i 2003. Og at træhusene ud-

Dansk Byggeri skønner at træhuse udgør 15% af det samlede marked for enfamiliehuse.

gjorde 24% af de i alt 4.800 enfamiliehuse der blev bygget det år.

Hvis de nyeste tal holder, så har træhusene altså mistet noget markedsandel siden 2003. Men da mar-

kedet samtidig er vokset kraftigt, så er det samlede antal solgte træhuse alligevel fordoblet.

Kilder: Børsen 17.7.07, Skoven 2/04

AHWI GRENKNUSERE og RODFRÆSERE

Effektive – også i juletræskulturer

Grenknuser type FM500-2000

- Knusning af skrottræer i spor
- Knusning af enkelte rækker
- Knusning af stubbe i kørespor
- Knusning af hele stykker

Rodfræser type RFL700-2000

- Effektiv ved omlægning til ny kultur eller tilbage til landbrugsjord
- Sønderdeler stubbe op til 30 cm i én arbejdsgang
- Arbejdsdybde op til 30 cm i én arbejdsgang

Begge maskiner fås i forskellige arbejdsbredder og størrelser, og til traktorer med en ydelse fra ca. 100 HK op til 400 HK.

For nærmere oplysninger kontakt:

Wirtgen A/S · Taulov Kirkevej 28 · 7000 Fredericia
Tlf. 75 56 33 22 · Fax 75 56 46 33 · e-mail: wirtgen@wirtgen.dk

Bøger sælges

Denne gang med mange bøger om vildt og jagt.

1. **Vildtets og Jagtens Historie i Danmark.** C.Weismann. Skippershoved 1985.
(1.udg.1931). Lærredstryg. Udgået biblioteksbog. 564 s..... 100 kr.
2. **Jagtskydning med Haglbøssen.** A.Clod. Hansen. Høst & Søn 1978.
(1.udg.1923). Hellærred. Udgået biblioteksbog. 306 s..... 50 kr.
3. **Det store hjortevildt.** Mogens Andersen. Clausen 1989. Karton.
Udgået biblioteksbog. 141 s 40 kr.
4. **Duer & duejagt.** Henning Kørvel. Jægernes bogklub 1984.
Lærredstryg. Udgået biblioteksbog. 128 s 40 kr.
5. **Skovduen, jagten og kulturen.** Stig T.Møller. Aschehoug 2001. Karton.
Stort format. 63 s 40 kr.
6. **Jagtårbog, 4.årgang.** Michael Sand. Netnatur 2004. Karton. 288 s 40 kr.
7. **Jagtjournal.** Aschehoug 2000. Karton. Stort format. 3 sider bagest med
mindre rift fornedet. 233 s 50 kr.
8. **Diana, Jagtfortællinger.** St.Steensen Blicher. Gyl. 2002. Lærred. Tegn.
Johs. Larsen. Forord Uffe Ellemann-Jensen. Stort format. Omslag nusset og
med rift. Bind udv. fugtskjold. 200 s 90 kr.
9. **Jegerens Oppslagsbok.** Karl Henning og Per Søilen (Red.). Gyldendal. Oslo
1970. Lærred m. læderryg. Omslag revet og mangelfuldt. I kassette. 488 s 100 kr.
10. **North American Big Game Hunting.** Byron W.Dalrymple. Stoeger 1975.
Paperback. 383 s 30 kr.
11. **Hunting, North America's Big Game.** Bob Hagel. Outdoor Life Books 1986.
Lærredstryg. 478 s 50 kr.
12. **Modern Waterfowl, Guns & Gunning.** Don Zutz. Stoeger 1985. Heftet.
Stort format. 288 s 40 kr.
13. **The Practical Hunters Dog Book.** John R.Falk. Stoeger 1975. Paperback. 314 s.... 40 kr.
14. **Great Hunting Adventures.** Henry E.Prante. Maclean 1985. Heftet. 136 s 20 kr.
15. **The Digest Book of Upland Hunting.** Bob Bell. DBI Books 1979. Heftet.
Stort format. 96 s 20 kr.
16. **Storvildtjægeren fortæller.** Hunter & Daniel P.Mannix. Hasselbalch 1955.
Heftet. 234 s 100 kr.
17. **Storvildtjagt i Afrika, berømte jægere beretter.** Jægerens Bogklub 1995. Karton
m.omslag. 255 s 100 kr.
18. **Afrikanske Streger.** Leif Ragn-Jensen & Silvanus. Høst & Søn 1960.
Heftet. Forside med fold. 91 s 30 kr.
19. **Trend.** Leif Ragn-Jensen. Martins1956. Heftet, ej opsprættet. Lettere stødskaide
i øverste højre hjørne. 125 s... 30 -
20. **Rold.** Leif Ragn-Jensen. Høst & Søn 1958. Heftet. 123 s 40 kr.
21. **Mikkel, håndbog for rævejægere.** Søren Vase. Jægernes Bogklub 1985. Heftet. 127 s... 50 kr.
22. **Hjortebogen.** F.W.Brædstrup. Hans Reitzel 1952. Heftet, ej opsprættet. 110 s 40 kr.
23. **Eremitagen, Jagtlotets historie gennem 300 år.** Claus M.Smidt.
Strandberg 1988. Karton. St.form..124 s 75 kr.
24. **Hirschfængere i dansk privateje.** Holger Jacobsen. Visoprint 1983. Heftet. 72 s 50 kr.
25. **På Sporet, en natursamlers oplevelser.** C.M.Poulsen. Tegn.L.Ragn-Jensen.
Hirschsprung 1956. Hft..156 s 30 kr.
26. **Dyrespor.** Dansk bearbejdelse Jesper Langer. Lademann 1985. Lærred,
lidt slidt. 272 s 40 kr.
27. **Jagt og Tone.** Poul Fløe Svenningsen. Lademann 1975. Heftet. 166 s 40 kr.
28. **Den nye krebsbog.** Knud Larsen. Pinus 1990. Heftet. Udgået biblioteksbog. 160 s 75 kr.
29. **Vandringer langs Stubbegård Sø.** Benedickt Gullach. Danmarks
Naturfredningsforening. 1979. Hæft..Tværformat 82 s 40 kr.
30. **Omkring Flyndersø.** Benedickt Gullach. Danmarks Naturfredningsforening.
1981. Hæft.. Tværformat. 126 s 40 kr.
31. **Ved Nissum Fjord.** Benedickt Gullach. Danmarks Naturfredningsforening.
1985. Hæft.. Tværformat. 167 s 40 kr.
32. **Gennem vestjyske egekrat.** Benedickt Gullach. Danmarks
Naturfredningsforening. 1986. Hæft.. Tværformat. 159 s 40 kr.
33. **Hærvejen i Vejle Amt.** Mads Lidegaard, tegn. Jens Rosing. Schultz 1977.
Heftet. 99 s 30 kr.
34. **Hærvejen over Kongeåen.** Mads Lidegaard, tegn. Jens Rosing. Schultz 1979.
Heftet. 99 s 30 kr.
35. **Hærvejen mod grænsen.** Mads Lidegaard, tegn. Jens Rosing. Schultz 1980.
Heftet. 93 s 30 kr.
36. **Ved den blå fjords kyster (Hjarbæk Fjord).** Henrik Bugge Mortensen.
Rebild 2001. Karton. 102 s 50 kr.
37. **Danmarks kyster (165 stk.).** Søren Olsen(red.). Gyldendal 1998. Karton. 296 s 85 kr.
38. **En jæger gik at smage.** Leif Blædel. Gyldendal. 1983. Lærredstryg. Udgået
biblioteksbog. 131 s 40 kr.
39. **Bogen om vildtretter.** Lotte Haveman. Lademann 1981. Karton. 55 s 20 kr.
40. **Det er vildt - det er dejligt.** Merete Harrsen. Tommeliden 1995. Tegn.
L.Ragn-Jensen. A4 komp.. 119 s 60 kr.

Henvendelse til Ernst Riisgaard Pedersen, tlf. 47 17 65 79 eller
peddersens@post.tele.dk. Flere bøger på:
www.skovdyrkerforeningen.dk > Køb og Salg > Bøger.

AKKERUP PLANTESKOLE

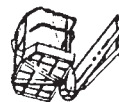
5683 HAARBY
TLF. 6473 1058
FAX 6473 3158 -mail@
akkerup.dk
WWW.AKKERUP.DK

Skov-, læ og hækplanter

Rekvirer katalog eller De er velkommen
til at aflægge Planteskolen et besøg.
Tilbud afgives gerne.

SELVKØRENDE BOMLIFTE

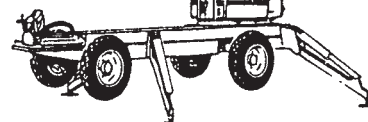

XLS190

- 18,5 meter op
- 10 meter ud
- Firehjulstræk
- Krabbestyring
- Penduloph. hjul
- Hydr. støtteben
- 2 speed kørsel
- Kurvrotation

XLS240

- 24 meter op
- 12 meter ud
- Firehjulstræk
- Krabbestyring
- Penduloph. hjul
- Hydr. støtteben
- 2 speed kørsel
- Kurvrotation

Salg og
udlejning af
skovlifte

SØNDERGÅRDEN 340 · 9640 FARSØ · TLF. 9863 1599
www.danilift.dk

Jernhest, savværk,
klatreudstyr, se mere på:
www.oleknudsen.dk

Danmarks første Welsh Black

18 kvier og en avlstyr af racen Welsh Black er nu frisat i Svanninge Bjerger, for første gang i Danmark. Svanninge Bjerger er et 500 ha stort naturområde på Sydfyn der ejes af Bikubenfondens og blev indviet i marts i år.

Welsh Black har eksisteret i mere end tusind år i omgivelser i Wales, som i nogen grad minder om Svanninge Bjerger. Frisætningen af Welsh Black er et led i Bikubenfondens vision om at skabe et nationalt natur- og landskabshistorisk monument og gøre området attraktivt for offentligheden.

Valget af den walisiske kvægrace skyldes ønsket om at udvikle og delvis genoprette en rig og varieret natur, som tidligere prægede landskabet. Welsh Black anses for det bedste kvæg til afgræsning af de lysåbne arealer i dette område. Racen er gennem århundreder udviklet til at kunne opholde sig ude året rundt.

Dyrene er udvalgt fra fem af de bedste besætninger i Wales af cand. agro Erik Ørnshjerg Johansen, drifts-

Det mørkebrune kvæg fra Wales skal nu pleje naturen på Sydfyn.

leder Anders Pedersen og finansdirektør Henning Skovlund. Det er sket gennem The Welsh Black Cattle Society, som leder avlsarbejdet for racen. Der er nu udsat 18 hundyr

samt avlstysten Rhuddel Joseph, der som led i avlsarbejdet er hornløs.

*Kilde: Pressemeddelelse 2.7.07.
Læs mere i Skoven 5/07 og på
www.svanninge-bjerger.dk*

JOHANSENS PLANTESKOLE ApS

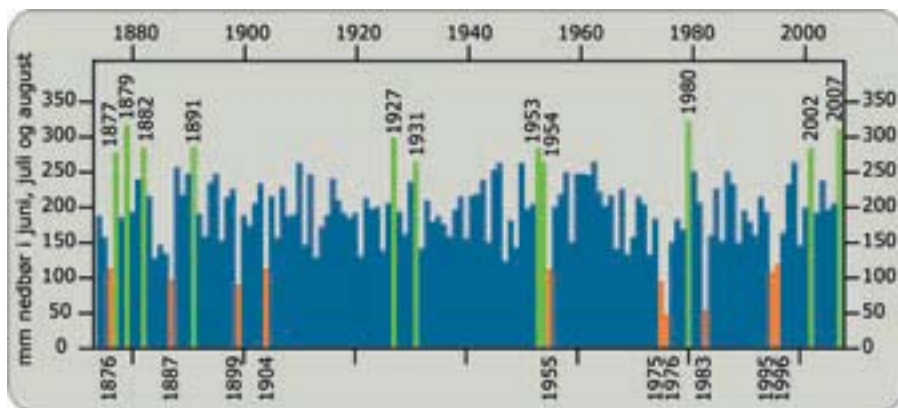
Damhusvej 103
7080 Børkop
Tlf. 7586 6222
plj@johansens-planteskole.dk

SUSÅ PLANTESKOLE

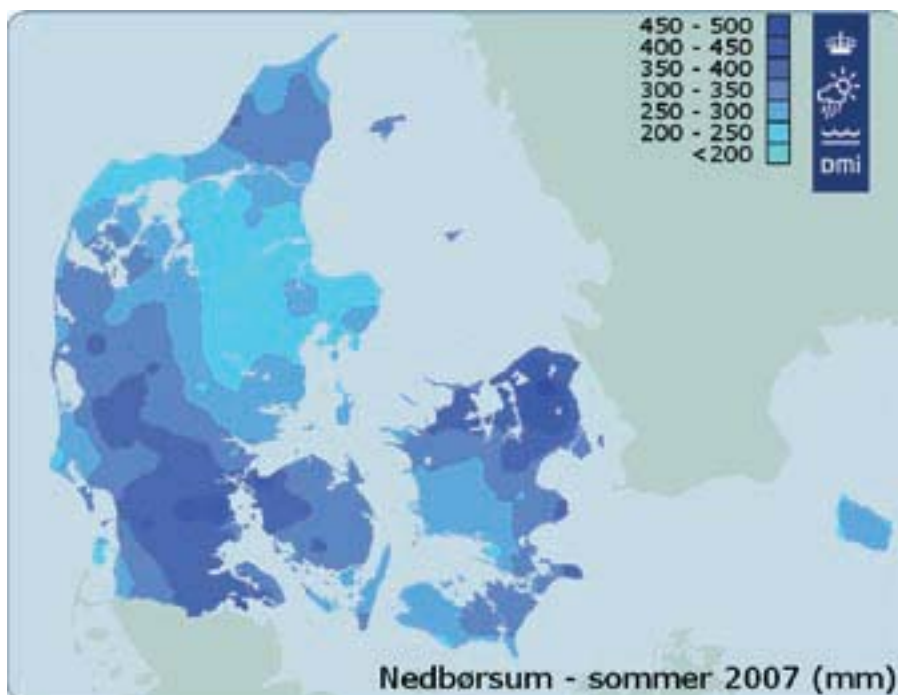
Villa Gallinavej 10
4690 Haslev
Tlf. 2014 6052
jho@susaaplanteskole.dk

**...fordi
planteleverandøren
er afgørende**

Sommernedbøren 1874-2007. De ti tørreste somre er markeret med orange og de 11 vådeste med grønt (1931 og 1954 er på en delt 10. plads med 265 mm).

Geografisk fordeling af sommernedbøren i år.

3. vådeste sommer

Sommeren 2007 har været rigtig våd mange steder, men det er ikke en rekord. Den ender som den tredjevådeste i den danske vejrhistorie, som går tilbage til 1874. Der faldt 310 mm i de tre sommermåneder juni, juli og august.

Rekorden er på 323 mm fra 1980. 2. pladsen er på 317 mm fra 1879.

Regnen begyndte midt i juni. Den tidligere rekord for juni blev slået – godt nok kun med 1 mm, men linien var lagt. Også juli blev meget våd, dog uden at sætte rekord. Juni og juli tilsammen slog dog rekord med i alt 251 mm.

August blev til gengæld til den tørre side med godt 60 mm mod en normal på 67 mm.

Der har været store lokale variationer. Ser man på de større byer i landet fik Århus 240 mm og Randers 243 mm. Mens det væltede ned i Sønderborg og Kolding, begge 373 mm, og Roskilde med 366 mm.

Året som helhed har også været vådt. Fra januar til august bliver den samlede nedbørsum ca. 635 millimeter. Hvis blot årets sidste fire måneder får normal nedbør, så passerer vi den stående rekord på 905 mm fra 1999 med pæn margin.

Kilde: www.dmi.dk 29.8.07

Nye varmere rekorder venter

Hvis man laver en liste over de 7 varmeste år på globalt plan siden 1950, så vil de seneste 6 år være på listen. Og det fortsætter i de kommende år. Efter 2009 vil kloden for alvor opleve effekterne af den globale opvarmning.

Det mener britiske forskere fra Englands meteorologiske institut. De har lige skrevet en artikel i det ansete amerikanske tidsskrift Science.

De bruger en klimamodel for de kommende ti år, hvor naturlige klimavariationer og den menneskeskabte drivhuseffekt er væsentlige faktorer.

Modellen tegner et varmt billede af de kommende ti år. Når forskerne kan sætte et årstal på skyldes at de inddrager en prognose for blandt andet El Niño-fænomenet som ventes igen om nogle år. Vi havde sidst et El Niño år i 1998, og det gav ekstra høje temperaturer mange steder (dog ikke på vores breddegrader).

(El Niño står for en opvarmning af dele af Stillehavet, og det finder sted med intervaller på 2-7 år. Det påvirker vejret i tropenerne og subtropenerne over det meste af Jorden med tørke, skybrud mv.).

For en typisk El Niño vil opvarmningen af havet ud for og Ecuadors og Perus kyster starte omkring maj-juni og toppe omkring jul. I løbet af det følgende forår og sommer vil havtemperaturerne almindeligvis vende tilbage til det normale.

Kilde: www.dmi.dk 10.8.07

Juli 2007

Juli har givet kraftig regn gennem hele måneden. Juli blev den næstvådeste der er målt, 13 mm under rekorden fra 1931 med 140 mm.

Den 6. fik især Nordsjælland op mod 60 mm. Den 15.-16. kom en serie byger over Sønderjylland og Nordsjælland med 2.500 lyn og lokalt op til 50 mm. Dagen efter fik det nordlige og vestlige Jylland over 10.000 lyn og op mod 75 mm. Og den 22. kom der op mod 50 mm, især i Nordsjælland.

Temperaturen blev som normalt. De laveste temperaturer har været omkring 7 gr.

August har som helhed givet 60 mm mod normalt 67 mm. Sønderjylland fik 20.8 kraftig regn, og omkring Gråsten blev der målt 142 mm på 1½ time. Det er ifølge DMI "virkelig ekstremt". Et stykke af landevejen og et stykke af en togdæmning blev skyllet væk.

To dage senere var den gal omkring Kalundborg, Nordfyn og i trekantområdet. Her faldt der op mod 50 mm, og der kom 12.000 lyn.

Det har været mildt med et gennemsnit 1,1 grader over normalen. De laveste temperaturer har været over 8 grader.

Nedbør, mm	Juli		1/8 - 27/8
	Målt	Normal	Målt
Amt			
Nordjyllands	121	64	43
Viborg	109	63	46
Århus	102	64	42
Vejle	119	69	51
Ringkøbing	122	66	34
Ribe	138	68	51
Sønderjyllands	148	75	59
Fyns	119	62	51
Vestsjællands	123	61	61
Nordøstsjælland	170	68	51
Storstrøms	110	63	52
Bornholms	125	55	35
Landsgennemsnit	125	66	49
			30/7 - 27/8
Temperatur, gr.	Målt	Normal	Målt
Middel	15,7	15,6	17,4
Absolut minimum	8,8		10,1
Absolut maximum	25,6		25,9
Antal soltimer	171	196	171
Antal frostdøgn	0	0	0
Antal graddage	48		20
Vindstyrke hyppighed, % større end eller lig:			
	Målt	Normal	Målt
Styrke 6 (hård vind)	7	7	10
Styrke 8 (hård kuling)	0	1	0
Styrke 10 (storm)	0	0	0
Hyppigste vindretninger	V,SV	V	V,SV

Danmarks førende producent af spånplader, hvortil vi bl.a. køber nåletræ og soldet/usoldet savværksflis.

Yderligere oplysning ved henvendelse til vort skovkontor tlf. 89 74 74 38

NOVOPAN

NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S

www.novopan.dk
novopan@novopan.dk
Pindstrup . 8550 Ryomgård

GRØFTER!

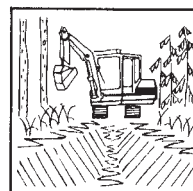
40 41 62 44

Den direkte forbindelse til perfekt grøftearbejde.

Lille effektiv maskine. – Skovl med anlæg til almindelige grøfter. – Rabatskovl til dybe grøfter samt grøfter i blødt terræn. – Desuden skovle på 300, 360, 500 og 1600 mm. – Til dræn, vand og planering!

ENTREPRENØR

JOHAN PEDERSEN

- Gravning af nye grøfter
- Gravning til vandrør
- Nedlægning af rør i overkørsler
- Rensning af grøfter
- Gravning til dræn
- Planering af mindre veje samt spor

HØJ KVALITET
FAST METERPRIS

ANBÆKVEJ 10 . 8450 HAMMEL
Tlf. 86 96 29 10 . BIL TLF. 40 41 62 44
www.johan-pedersen.dk

HJORTHEDE PLANTESKOLE A/S

Søren Iversen
Gartner

Anders Fischer
Forstkandidat

Morten Jacobsen
Skovfoged

Til den kvalitetsbevidste skovdyrker
– direkte fra producenten

Tlf. 86 68 64 88 • Fax 86 68 64 40
mail@hjorthede.dk • www.hjorthede.dk

Maskinel magasinpost

Id-nummer
42389

Afsender
PortoService ApS
Hjulmagervej 13
9490 Pandrup

Adresseændringer:
Kontakt Dansk Skovforening
in@skovforeningen.dk – tlf.: 33 24 42 66

